

Дзіцячая мастацтва

Год выдання 36-ы
№ 41 (2195)
25 мая 1967 г.
ЧАЦВЕР
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

ЧАЦВЕРТЫ З'ЕЗД ПІСЬМЕНнікаў СССР

ВЯЛІКІ ГОНАР, ВЯЛІКАЯ АДКАЗНАСЦЬ

Да пачатку ранішняга пасяджэння з'езду 23 мая было яшчэ далёка, а Вялікі Крамлёўскі палац ужо гудзеў сотнямі галасоў. Дэлегаты з'езду запоўнілі праектныя залы савецкай літаратуры на сучасным этапе, дадана высокая ацэнка ролі пісьменніка ў камуністычным будаўніцтве.

— Наша партыя, наш народ кажаваць шчодрую ўвагу пісьменнікам, — гаворыць набаўраўна-балкарскі паэт Кайсын Куліеў. — Аб гэтым сведчыць і прывітанне ЦК КПСС, і ордэн Леніна, якім узнагароджаны наш саюз. Мы ў вялікім даўгу ў народ. Веру, што цилер мы зробім больш, чым рабілі да гэтага часу.

Да яго далучаецца таджыкскі паэт лаўрэат рэспубліканскай прэміі Іма Рудакі Аміджон Шкулі.

Росквіт нашай шматнацыянальнай літаратуры мы абавязаны мудрай палітыцы нашай партыі, яе пастаянным клопатам аб развіцці савецкай літаратуры.

— Хочацца яшчэ лепш і больш плённа працаваць, — сказаў паэт Л. І. Ашанін.

Пачынаецца ранішняе пасяджэнне. Старшыняючы Л. С. Собалеў паведамляе, што на з'езд прыйшла новая група замежных гасцей. Дэлегаты цэнла ў Вялікую.

Слова да дэлегата «Высокае прызначэнне дзіцячай літаратуры» атрымлівае С. В. Міхалюк.

Затым з дэклімам «Праблемы крытыкі і літаратуразнаўства» выступіў сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Л. Н. Навіцкі.

Пасля кароткага перапынку старшыняючы М. Турэўска дае два слова для справаздачнага дэкліма аб арганізацыйна-творчай рабоце праўлення Саюза пісьменнікаў СССР сакратару праўлення К. В. Варанкову.

На вясчым пасяджэнні з'езду старшыняючы А. Лупан дэклімаў слова Г. Гула да дэкліма Цэнтральнай рэвізійнай камісіі Саюза пісьменнікаў СССР.

Затым з дэклімам аб некаторых зменах у статыце Саюза пісьменнікаў СССР выступіў сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Л. С. Собалеў.

З часу III Усеаюнага з'езду пісьменнікаў, гаворыць дэкліма, прайшоў восем гадоў. За гэты час у нашай краіне і ва ўсім свеце адбыліся істотныя змены. Савецкі народ дабіўся новых значных поспехаў у будаўніцтве камунізму. XXIII з'езд КПСС прыняў рашэнні, якія ўмацоўваюць ленынскія нормы ў нашым жыцці. Ён вызначыў задачы ва ўсіх галювейных напрамках нашай дзейнасці, у тым ліку і задачы савецкай літаратуры.

У сувязі з гэтым плыная акадэмія неабходна ўнесці ў статыт Саюза пісьменнікаў СССР некаторыя змены, дыктуючы часам, а таксама яшчэ раз пацвердзіць тыя палажэнні, якія для нас, савецкіх пісьменнікаў, з'яўляюцца зыходнымі і асноватворнымі.

Уступны радкі і першы раздзел статыта, які трактуе задачы Саюза пісьменнікаў, маюць праграмны характар. Члены камісіі, якой было даручана падрыхтаваць праект, іраваліся тым, што савецкія пісьменнікі

павінны актыўна выступаць супраць ідэалогіі і перажыткаў капіталізму ў сьведомасці людзей, бескампрамісна змагацца з усім тым, што тармазіць наш рух наперад.

Савецкія пісьменнікі не могуць быць раўнадушнымі да таго, што адбываецца ў свеце. Камісія прапануе записць спецыяльны пункт аб нашым актыўным удзеле ў міжнароднай дзейнасці сумесна з іншымі грамадскімі арганізацыямі СССР у барацьбе за мір, дэмакратыю і сацыялізм.

У праксе адзначана правераная падзеягадывым вопытам савецкай літаратуры наша аданасць метад сацыялістычнага рэалізму. Наша задача і задача статыта, як штодзённага кіраўніцтва да дзеяння, дабавіцца таго, каб у рады саюза адбравілі людзі найбольш таленавітыя, найбольш здольныя да вырашэння вялікіх задач. Мы хочам падкрэсліць, што наш саюз гэта творчая арганізацыя, якая аб'ядноўвае прафесіянальных літаратараў, разумеючы пад прафесіянальнасцю майстэрства пісьменніка.

Выключна вялікае значэнне набывае парадок прыёму ў Саюз пісьменнікаў. Улічваючы гэта, мы прапануем зацвердзіць рад палажэнняў, накіраваных да таго, каб прыём новых членаў у саюз ажыццяўляўся больш старанна.

Наконт арганізацыйнай пабудовы Саюза пісьменнікаў СССР наша камісія прыйшла да заключэння, што найбольш апраўдаўшай сябе на практыцы формай з'яўляецца сакратарыят. Камісія рэкамендуе захаваць гэту форму, записць у статыт, што плеру праўлення Саюза пісьменнікаў СССР выбірае са свайго саставу сакратарыят і перадае сакратару праўлення Саюза пісьменнікаў СССР.

Вядома, што асноўнай задачай праўлення Саюза пісьменнікаў СССР з'яўляецца кіраўніцтва ўсёй шматнацыянальнай літаратурай. Вось чаму камісія прапануе дапоўніць статыт пунктам аб увядзенні ў статыт сакратарыя Саюза пісьменнікаў СССР прадстаўнікоў пісьменніцкіх арганізацый усіх саюзных рэспублік.

Цяперашні статыт прадугледжвае толькі адну форму спалчання — выключэнне з членаў Саюза пісьменнікаў. Мы рэкамендуем і такі пункт: «За ўчыні, якія ганьбяць гонар і годнасць пісьменніцкай арганізацыі, і за парушэнне статыта членаў Саюза пісьменнікаў можа быць вынесена грамадскае ганьбаванне ці вымова, якія накладваюцца кіруючымі органамі нашай пісьменніцкай арганізацыі аб вышэйшым органам Саюза пісьменнікаў».

У пералік парушэнняў, якія могуць пацягнуць за сабой выключэнне з саюза, мы рэкамендуем выствіць на першае месца «адступленне членаў саюза ад прынятых і задач, сфармуляваных у статыце Саюза пісьменнікаў СССР».

Статыт наш павінен садзейнічаць паліпашчому творчай і грамадскай рабоце пісьменніцкай арганізацыі, наблізіць яе да паліпашчовага ажыццяўлення тых вялікіх задач, якія ставяць перад нашай літаратурай Камуністычная партыя, савецкі народ. У сувязі з гэтым ставіцца пытанне аб большай дзейнасці нашата статыта. Прапануецца ўнесці пункт, па якому кожны член Саюза пісьменнікаў можа свабодна абмяркоўваць ва ўсіх пісьменніцкіх арганізацыях, у друку ўсе пытанні жыцця і ра-

боты саюза і падведасных яму ўстановаў, усю іх практычную дзейнасць, адкрыта выказваць і адстойваць сваю думку да прыняцця Саюзам пісьменнікаў адпаведных рашэнняў. Гэта дамагчыма паноўна выкарыстоўваць свае правы кожнаму члену саюза і ў той жа час пастаў прыняцці рашэнняў — актыўна ўдзельнічаць у іх калектыўным ажыццяўленні.

З'езд пераходзіць да спрэчак на першым пункце парадку дня.

Слова атрымлівае сакратар праўлення Маскоўскай пісьменніцкай арганізацыі паэт С. Нараўчатаў. Ён гаворыць, што ў айчынай літаратуры Масква адбравіла такую ж роллю, што і ў гісторыі нашай дзяржавы. Яна стала зборніцай магутных талентаў, захаваўшай усёго добрага, светлага, што стварала літаратура. Разам з манументамі Пушкіна, Лермантава і іншых карыфеў рускай літаратуры тут цилер узвышаюцца помнікі Шаўчэнка і Густавіча.

Прамоўца падкрэслівае велізарную адназначнасць, якая ляжыць на дзяцячай літаратуры. Пра нашу эпоху будучы меркаваць і па вялікіх дзейсных народа і па літаратурных творах, якія адлюстроўваюць гэты дзейнісенні. У год паўвековага юбілея Савецкай улады асабліва выразна бачна, што літаратура, дастойная выдатнага часу, усю створана. Літаратура Горькага і Маякоўскага — гэта сапрады вялікая літаратура, гаворыць прамоўца. І мы ганарымся сваім удзелам у ёй.

С. Нараўчатаў гаворыць аб значнай ролі пісьменнікаў-маквіўцаў у развіцці шматнацыянальнай савецкай літаратуры, аб высокай місіі майстэра слова, заключанай стварыць дастойны творы аб Маскве.

Мы можам ганарыцца, гаворыць С. Нараўчатаў у заключэнне, што паўвек савецкай літаратура была вернай пачыніцкай партыі. Мы перакананы, што і ў наступным 50-гаддзі яна акажыцца на ўзроўні вялікіх задач — будаўніцтва камунізму.

525 дэлегатаў было выбрана на IV з'езд пісьменнікаў СССР, сказаў у дэклімае мандатнай камісіі яе старшыня А. Кішоўка. На з'ездзе прысутнічаюць 473 дэлегаты. Прадстаўлены ўсе пісьменніцкія арганізацыі саюзных і аўтаномных рэспублік, краёў, абласцей і аўтаномных абласцей СССР.

У пералік паміж III і IV з'ездамі пісьменнікаў СССР састаў саюза павялічыўся на 37,5 працэнта і складае цилер 6.608 чалавек. Гэта значыць, гаворыць дэкліма, што ў нашы рады ўвайшло новае, актыўнае літаратурнае папаўненне.

403 дэлегаты з'яўляюцца членамі і кандыдатамі ў члены КПСС. Сярод дэлегатаў 32 жанчыны і 493 мужчыны.

Дэкліма назваў лічыў ўзроставага саставу дэлегатаў. Асноўную масу — 210 чалавек — складаюць літаратары ад 51 да 60 гадоў. 8 чалавек яшчэ не перасягнулі 30-гадовай мяжы. 26 дэлегатам больш як 70 гадоў.

16 дэлегатаў уадоствены Ленінскай прэміі; 107 — Дзяржаўных прэміі СССР; 61 — рэспубліканскіх Дзяржаўных прэміі; 23 дэлегаты з'яўляюцца лаўрэатамі міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі».

У ліку дэлегатаў — 80 дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР і Вярхоўнага Савета саюзных рэспублік. 2 дэлегаты — Героі Савецкага Саюза, 7 — Героі Сацыялістычнай Працы. 410 дэле-

гатаў узнагароджаны орданамі і медалямі Савецкага Саюза.

Састаў дэлегатаў, сказаў у заключэнне А. Кішоўка, дае ўсе падставы быць упэўненым, што IV з'езд пісьменнікаў СССР пастаў сваю вынікую савае задачы. Яго работа будзе садзейнічаць далейшаму росквіту нашай вялікай шматнацыянальнай літаратуры.

Затым слова даецца беларускаму паэту Максіму Танку. Прамова Максіма Танка дэклімаецца ў сённяшнім нумары газеты.

Выступае сакратар праўлення Саюза мастакоў СССР К. Белашова. Ад імя аддзячэння тысяч мастакоў краіны яна вітае ўдзельнікаў з'езду і горава вітае ўдзельнікаў з'езду з высокай узнагародай — орданам Леніна. Мы ганарымся, гаворыць прамоўца, што за 50 гадоў у нашай краіне сфарміравалася мастытва, якое паноўна прыствіта тут цилер народу, што будзе камунізм.

Савецкая літаратура з першых гадоў развілася высока трымае сіла савецкага мастацтва. Літаратура і выяўленчае мастацтва аб'ядноўвае адзінаства сацыяльных задач, паглыбленае аснованне жыцця і вобразнага мастацтва за лёс міру. Таму ў сучасных умовах сацыяльна-навукова савецкага мастацтва набывае ўсё большае і большае значэнне.

К. Белашова ўдзельніла вялікую ўвагу адназначнасці мастака, яго грамадзянскай пазіцыі, якая нягнана адлюстроўваецца ў творчасці. У будучыню ўваходзіць толькі тое, што поўна адлюстроўвае свай час, гаворыць прамоўца. К. Белашова паведавала пісьменнікам і поспехаў і яшчэ большага абліжэння і супрацоўніцтва двух творчых саюзаў.

І. Абамядзе (Грузія) прыствітаў значную частку свайго выступлення ўзаемаўзабачэнню і ўзаемаўплыву нацыянальных літаратур. Гэты дабороты праект ён ілюструе прыкладам Грузіі. Толькі пасля першага з'езду пісьменнікаў СССР перад грузінскай літаратурай, гаворыць ён, былі расчынены вароты камітэту савецкай літаратуры і паэзіі ў прыватнасці, пакрычала за межы свайго рэспублікі дзякуючы працы многіх рускіх пісьменнікаў розных пакаленняў, іх перакладчыцкай дзейнасці.

Асабліваю ўвагу ў сваім выступленні прамоўца ўдзельна неабходна прымітызму і апрачэння творчых задач. З'яўляюцца гэта пытанне з прабымай «Пісьменнік і чытач».

І. Абамядзе гаворыць аб узростным узроўні нашага чытача, аб высокіх патрабаваннях, якія ён выствілае да літаратуры і паэзіі.

24 мая ў Вялікім Крамлёўскім палацы працягваў сваю работу IV з'езд пісьменнікаў СССР. Дэлегаты абмяркоўваюць дэкліма па першым пункце парадку дня: «Савецкая літаратура і будаўніцтва камуністычнага грамадства».

Старшыняючы Б. Кербабэў першым дае слова Л. Собалеўу (Масква).

У юбілейны год Савецкай улады састаў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Л. Собалеў, які адначасна дэклімае нашага саюза. Яго стварэнне было падзей, што вызначыла лёс і працу пісьменнікаў, якія жылі на велізарнай тэрыторыі ад Балтыкі да Ціхага акіяна, прадстаўнікоў 74 нацыя-

нальнасцей, што пішуць на 57 мовах. З гэтай трыбуны, бачнай усюму свету, я ад імя пісьменнікаў Расіі звяртаю словы ўдзячнасці Цэнтральному Камітэту нашай партыі і Савецкаму ўраду за гэта важнейшае рашэнне.

Л. Собалеў паэтычна параўноўвае савецкую літаратуру з возерам Байкал. Як у гэта найбольшае возера ўпадаюць 333 ракі, а выцякае толькі адна Ангара, так і многаацыянальная савецкая літаратура ўлівае і ўбірае ў сябе самае нашоўнае і самае важнае з усіх брацкіх літаратур, ствараючы адзіную многаацыянальную літаратуру. Яна адзіная ў сваім светапоглядзе, у сваім адносінах да рэальнасці і, самае галоўнае, у сваёй аданасці прыпынку партыінацыі і народнасці. Радасна, што менавіта наша савецкая літаратура — першая з усіх радоў мастацтваў — узнагароджана орданам Леніна.

Гэтую гаворыць Л. Собалеў пра тое, што ў дні бязвалага ўз'езду чалавечай сьведомасці, гіганцкага развіцця навукі і тэхнікі людзі ў пагонах амерыканскай арміі паслухмяна выконваюць на в'етнамскай зямлі злычынныя ўказаны вылоўчкі Пентагона, знішчаючы мірнае насельніцтва В'етнама.

Ганьбу амерыканскіх агрэсараў бачыць увесь свет, і мноства людзей на розных кантынентах патрабуюць спынення эскаляцыі бруднай вайны. Ад імя пісьменнікаў Расіі прамоўца прапануе звярнуцца да пісьменнікаў усюго свету і выказаць сваё абурэнне злычыннымі дзеяннямі амерыканскай ваеншчыні.

Наш з'езд сабраўся наперадзільна вялікага свята, на перамогу паўвек нашай арміі, калі перамога камунізму набывае бачна, рэальныя абрысы, пачаў сваю прамову А. Шарыпаў (Казахстан). На прыкладзе развіцця роднай літаратуры ён паказвае, якая росквіту дасягнуў казахскі народ у брацкай сямі сацыялістычных нацый за 50 гадоў Савецкай улады.

Сучасная казахская літаратура — сапрады вясняючага галіна вялікага дрэва савецкай літаратуры — адлюстроўвае жыццё народа з паліцый сацыялістычнага рэалізму, з пазіцыі народнасці і партыінацыі. Яна нарадзілася і ўзмянула, працягвае прамоўца, абнараўваючы на багатыя фальклорныя традыцыі, адчуваючы дабороты ўплыву брацкіх літаратур і перш за ўсё — літаратуры рускай.

Герой лепшых дзіцячых выданняў і спадарожніцаў па ўсёй планеце, сказаў паэтка С. А. Барто (Масква). Яна канстатвала, што сённяшняя дзеці прыкметна «пасталелі», гадоўным чынам доўжана, тама што жыўчы у свеце ўсё большага аб'ёму інфармацыі. Грамадзянскія паучы дасупныя ім цилер у значна больш раннім узросце. Прамоўца лічыць, што треба смяляць узнёмца у кнігах для смяляных вялікіх, значных тэм нашых дзён, не адступачы, вядома, ад форм дзіцячай літаратуры.

Аданачыўшы, што з'явілася цылая плеяда таленавітых маладых дзіцячых паэтаў, А. Барто пажадала ім узнімаць больш зямляны тэмы. У кола гэтых тэм уваходзіць і маральнасць. На думку прамоўцы, у нас мала вершаў, якія маглі б кіраваць душой дзіцяці, выклікаць у яго моцныя пачуцці. Дзецяц патрабуе праўда гэтан яа, як і дарос-

слым, сказаў паэтка. 1 чэрвеня — Міжнародны дзень абароны дзіцяці. І нашы дзеці павінны ведаць, што ў мінулым годзе амерыканскія агрэсары скінулі ў гэты дзень бомбы на в'етнамскіх дзіцяці.

А. Ганчар (Украіна) у сваім выступленні падкрэсліў, што сучасная савецкая літаратура, якая прайшла вялікі шлях ад першых рэвалюцыйных вершаў і песень грамадзянскай вайны, да гэтага часу непарывна звязана з тым, хто сустракаў світанне новага дня, хто вымаўляў сваё першае маладое напеўнае слова. Ён звяртаецца са словамі глыбокай павагі да першых мастакоў рэвалюцыі, пачынальнікаў сучаснай савецкай літаратуры.

Прамоўца гаворыць далей аб арыялі магнаўнаўскай і разнастайнасці нацыянальных літаратур, што пераконаўча абвясняе тых, хто лічыць савецкую літаратуру аднастайнай і стандартнай.

Абапраўчыцца на вопыт украінскіх пісьменнікаў, А. Ганчар раскрывае агульныя рысы літаратурнага працэсу. Сучаснай літаратуры патраба паглыбленасць, плыная ўвага да складаных праблем жыцця, пастаянны творчы пошук. Вельмі важна ашчадна і калатальна адносіцца да творчых пошукаў літаратараў.

А. Ганчар выказвае крытычныя зауважы ў адрас асобных цэнтральных выданняў, якія павінны быць бліжэй да жыцця нацыянальных літаратур. Саюзу пісьменнікаў лічыць, ён, треба больш накіраваць работу майстэраў мастацкага перакладу.

Літаратура наша, сказаў прамоўца ў заключэнне, сёння на шырокай дарозе. Добрым словам на дарогу ёй будзе прывітанне Цэнтральнага Камітэта КПСС і ўвага савецкага народа, якой акружана праца літаратараў.

Затым з'езд выбірае камісію па статыту Саюза пісьменнікаў СССР у саставе 21 чалавек і камісію па падрыхтоўцы рэзалюцыі з'езду ў саставе 29 чалавек.

Ваш з'езд ян бы падводзіць вынікі развіцця савецкай літаратуры ад Вялікага Кастрычніка да нашых дзён, сказаў Я. Івашкевіч (Польшча). Вітаючы дэлегатаў ад імя польскіх пісьменнікаў, у Польшчы з вялікай цікавасцю адносіцца да савецкай літаратуры, гаворыць ён. Ваш голас, кожнае ваша слова знаходзіць водук ва ўсіх краінах нады старога кантынента і ва ўсім свеце.

Прамоўца падкрэслівае сусветнае значэнне літаратуры Савецкай краіны. Кожная ваша кніжка, сказаў ён, — цагляна ў будаўніцтве еўрапейскай літаратуры і культуры.

Выступае старшыня Савецкага камітэта па сувязях з пісьменнікамі краін Азіі і Афрыкі С. Азімаў. Ён гаворыць аб тым, што савецкім людзям, якія стварылі вялікае сацыялістычнае брацтва народаў і адзіную шматнацыянальную літаратуру, зраўнама імяненне пісьменнікаў свету да аб'яднання ў імя свабоды і перамогі чалавека.

Вялікую ўвагу ў сваім выступленні С. Азімаў удзельніла праца Савецкага камітэта па сувязях з пісьменнікамі Азіі і Афрыкі, якая набывае цяпер асаблівае значэнне. Дэлегаты нашы дыверсія сусветнага імперыялізму, гаворыць прамоўца, спалучаюцца з прамымі ваеннымі нападзямі, з бяспрычымі пачуццямі ў розных краінах свету. На барацьбе за будучыню чалавечы наступ імперыялізму проціствітае наступу прагрэсіўнага сільна, у першых радах якіх стаяць пісьменнікі.

Прамоўца падрабязна расказаў аб нафэрэцый пісьменнікаў у Бейруце. Мы ўпаўнены, падкрэсліў ён, што літаратары краін Азіі і Афрыкі зробіць усё для таго, каб ажыццявіць гэ рашэнні.

Э. Тапчан (Арменія) напамінае аб тым, што на яго радзіме новая літаратура пачала складавацца яшчэ да ўстаўнаўлення там Савецкай улады ў эпічных паэмах Егіна Чаранца. Праца даследчыка паставіць у свой час пачаў з пачынальнікам савецкай паэзіі А. Блокам і У. Маякоўскім М. Рылскага і Я. Купала, А. Ісаакяна і Е. Чаранца.

Прамоўца аналізуе розныя этапы развіцця армянскай савецкай літаратуры, прасочвае яе сувязі з літаратурай рускай. Ён гаворыць, што тэму рамантызму рэвалюцыйнае маціца цилер дапаўняе праца прыгажосці свабоднай тэмы становіцца рэальнай сутнасцю новай літаратуры. Усё вышэй нашай творчасці, лічыць Э. Тапчан, павіравае жыццёадоўжэнне і дзіцячых і этычных прыпынкаў сацыялістычнага рэалізму.

Вітаючы ўдзельнікаў з'езду, лаўрэат міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі» амерыканскі мастак Ракулэнт Кент пад апладысменты залы перадае ў дар Саюзу пісьменнікаў СССР напісаную ім карціну. На ёй намаляван дом, дзе жыў Герці ў час паязды ў Амерыку.

Выхаванне маладога літаратара — гэта выхаванне партыйнай паліпашчыннасці, павагі і любві да працоўнага чалавека, сказаў у сваёй прамоўе рэктар Літаратурнага інстытута Іма М. Горькага У. Піменаў. Гэта больш складана, чым навучыць рацкасту. Выхаванне ў маладых літаратараў бавай партыйнасці, чутчывага інтэлігентнасці, духоўнай адванасці — такія задачы літаратурнай вун, якую скончыў 861 пісьменнік, 316 з іх — члены Саюза пісьменнікаў СССР. 98 дэлегатаў з'езду скончылі Літаратурны інстытут і Вышэйшыя літаратурныя курсы.

У Інстытуце працягвае прамоўца, займаюцца моладзь 49 нацыянальнасцей. І хоць «Дом Герціна» далёка не ўсё зрабіў, каб быць сапраўднай «альма-матэр» савецкіх літаратараў, усё ж гэты Інстытут — велізарная завабэа пісьменніцкай арганізацыі.

Прамоўца выказвае жал, што вельмі нямногія з масітх пісьменнікаў прамаюць жыць у дзёне ў выхаванні літаратурнай змены.

Ад імя савецкіх кампазітараў з'езд вітае першы сакратар праўлення Саюза кампазітараў СССР Ц. Хрынікцаў.

Прамоўца адначыў, што поспехам савецкай літаратуры савецкай музыкаты радуюцца і як чытачы, і як аўтары опер і сімфоній, араторый і песень. Таму што лепшыя творы літаратуры былі і застаюцца для іх крыніцай натхнення.

Лаўрэат міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі», старшыня Саюза ямецкіх пісьменнікаў Аняа Зегерс вітала з'езд ад імя пісьменнікаў Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Святаля Іастржыцка, сказаў яна, азварае нашы справы і дні, нашы адносіны да іншых людзей, нашу работу, нашы стылі і метады — усё, што звязана з пісьменніцкай прафесіяй. Многія літаратары — прадстаўнікі розных народаў — атрымалі ад нашай краіны нешта такое, што стала часткай іх уласнай творчай сутнасці. У іх ліку прамоўца называе П. Наруду.

[Заканчэнне на 3-й стар.]

У САВЕЦЕ МІНІСТРАў БССР А Б ДЗЯРЖАўНЫХ ПРЭМІЯХ БССР

Акцыя існуючых Дзяржаўных прэміяў БССР за выдатны творы літаратуры, мастацтва і выкаўчае майстэрства, Савет Міністраў БССР устанавіў яшчэ адну — Дзяржаўную прэмію БССР імя П. М. Леліпшынскага за работы ў галіне журналістыкі.

Зацверджана ў новым саставе камісія па Дзяржаўных прэміях БССР на чале з намеснікам Старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімевым. У яе ўваходзіць прадстаўнікі розных жанраў літаратуры, мастацтва, журналістыкі.

Зацверджана таксама палажэнне аб Дзяржаўных прэміях БССР.

Дзяржаўная прэмія БССР будучы прысуджаецца за выдатны творы і работы ў галіне літаратуры, мастацтва і журналістыкі, якія садзейнічаюць камуністычнаму выхаванню працоўных, адпавядаюць прыпынкам сацыялістычнага рэалізму і атрымалі шырокае грамадскае прызнанне.

Прадстаўляць аўтары твораў і работ на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР прадстаўлена правам міністэрствам і ведамствам БССР, рэспубліканскім і абласным органам Міністэрства культуры БССР, Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку, Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі і Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па радыёвешчанню і тэлебачанню, творчым саюзам і таварыствам БССР і іх мясцовым аддзяленням, рэспубліканскім камітэтам прафсаюзаў, рэдакцыям часопісаў, газет і кніжным выдавецтвам БССР, абласным і грамадскім арганізацыям, навукова-даследчым інстытутам, вышэйшым невучэльным установам, сходам працоўных.

Выствіленне на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР павінна праводзіцца на аснове стараннага і

ўсебаковага разгляду прадстаўленых твораў і работ.

Творы і работы, прадстаўленыя на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР, павінны шырока абмяркоўвацца да прысуджэння прэміі.

Паралі твораў і работ, выствіленых на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР і прынятых да разгляду камісіяй па Дзяржаўных прэміях БССР, з указнем аўтараў гэтых твораў і работ публікуюцца ў газетзе «Звязда», «Савецкая Беларусь» і «Літаратура і мастацтва».

Кандыдатуры, прадстаўленыя на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР за шматгадоваю дзейнасць у галіне мастацкай творчасці, да разгляду не прымаюцца.

Работы і творы, ужо ўдостоеныя Ленінскай прэміі, Дзяржаўнай прэміі СССР або Дзяржаўнай прэміі саюзнай рэспублікі, на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР не выствіляюцца.

Творы літаратуры, работы па літаратуразнаўству, мастацтвазнаўству, эстэтыцы, мастацкай крытыцы і журналістыцы могуць быць выствілены на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР толькі пасля апублікавання ў друку ў закончаным выглядзе, а творы выяўленчага мастацтва, музыкі, тэатральнага мастацтва, кіно, радыё і тэлебачання — пасля шырокага грамадскага абмяркоўвання з імі на выставках, у друку, на канцэртах, у тэатрах, праз радыё і тэлевізійныя перадачы.

Пры выствіленні на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР калектыўныя кандыдатуры ў састаў калектыву можна ўключыць толькі асоб, што з'яўляюцца асноўнымі стваральнікамі работы, удзел якіх вызначыла яе выдатнае значэнне і высокую ідэйна-мастацкую каштоўнасць.

На камісію па Дзяржаўных прэміях БССР ускладаецца падрыхтоўка разгляду прадстаўленых твораў і работ і ўнесенне ў Савет Міністраў БССР прапановы па прысуджэнню Дзяржаўных прэміяў БССР.

Творы і работы, прадстаўленыя на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР, прымаюцца камісіяй па Дзяржаўных прэміях БССР да разгляду пры ўмове, калі яны апублікаваны (публічна выкаваны, паказаны) на працягу трох апошніх гадоў, але не пазней як 31 снежня мінулага года. Указаныя творы і работы прадстаўляюцца ў камісію да 1 ліпеня года, у якім прысуджаецца прэмія.

На пленарным пасяджэнні камісія па Дзяржаўных прэміях БССР таямным галасаваннем простай большасцю галасоў прымае рашэнне аб рэкамендацыі па прысуджэнню Дзяржаўных прэміяў БССР і свае прапановы ўносіць у Савет Міністраў БССР не пазней як 1 снежня.

Дзяржаўная прэмія БССР прысуджаецца Саветам Міністраў БССР.

Дзяржаўная прэмія БССР прысуджаецца штогод у колькасці да 7 прэміяў па 2500 рублёў кожна, у тым ліку:

- у галіне літаратуры за творы прозы і літаратурна-навуковыя работы — адна прэмія імя Я. Коласа, за творы паэзіі і драматургіі — адна прэмія імя Я. Купалы;
- у галіне выяўленчага мастацтва за творы живопису, скульптуры, графікі, манументальна-дэкаратыва і прыкладнага мастацтва — адна прэмія;
- у галіне навукі за музычныя творы буйных і малых форм, а таксама выдатную канцэртна-выкаўчаю дзейнасць — адна прэмія;
- у галіне тэатральнага мастацтва, кінематаграфіі, радыё і тэлебачання, за работы рэжысёраў, дырэктараў, балетмайстэраў, хормайстэраў, артыстаў і

мастакоў у пастаноўках фільмаў і спектакляў — дзве прэміі;

- у галіне журналістыкі за публіцыстычныя матэрыялы, апублікаваныя ў друку, перададзеныя на радыё і тэлебачанні або выдзеленыя асобнымі кнігамі, — адна прэмія імя П. М. Леліпшынскага.

Дзяржаўная прэмія БССР прысуджаецца таксама за даследчыя і крытычныя работы ў галіне выяўленчага, музычнага, тэатральнага відаў мастацтва, кінематаграфіі і журналістыкі.

Устаноўлена, што пры прысуджэнню Дзяржаўных прэміяў БССР калектывам аўтараў неабходна кіравацца, як прэмія, наступным: пры наўходзе двух аўтараў прэмія дзеліцца паміж аўтарамі пароўну; пры калектыве аўтараў у 3 чалавекі кіраўніку выдаецца паловіна прэміі, а другая паловіна дзеліцца пароўну паміж астатнімі дзюма; пры калектыве ў 4 і больш чалавек кіраўніку выдаецца адна трэць прэміі, а дзве трэці дзеліцца паміж астатнімі членамі калектыву пароўну; у выпадку, калі калектыв аўтараў не выствілае кі

ВЫСОКАЕ ПРЫЗНАЧЭННЕ ДЗІЦЯЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Пераказ даклада С. МІХАЛКОВА

Спраўды вялікае значэнне дзіцячай літаратуры было падкрэслена тым, што ўжо на першым з'ездзе савецкіх пісьменнікаў прагучаў даклад аб гэтай літаратуры. Наш сённяшні з'езд, сказаў С. Міхалкоў, працягвае высокую гораўскую традыцыю!

Вядомую прымаўку можна перафразіраваць так: «Скажы, як ты адносішся да дзіцей, і я скажу, хто ты!» Пасляўлення дзіцячай рускай культуры заўсёды з бацькоўскай узаемацімлівасцю да літаратуры, адрававанай юным талентам праўдлівымі і клопаты аб дзіцяч, а значыць, — аб будучым роднай краіны.

Апошняе пісьмо Пушкіна было прысвечана дзіцячай кнізе. Зверніцеся да слоў Бялінскага: «Дзіцячым пісьменнікам не гэта зрабіць, ім гэта нарадзіцца... Дзіцячым кніжніцтвам да выхавання, а выхаванне — вядучая справа: ім вырашаецца лёс чалавека». На маёй сённяшні тэарэтычным фундаменце, створаным думкай гэтых даўніх «бальшэвіцкіх» дзіцячых літаратур, у наш час і ўзніклі выдатны будынак самой гэтай літаратуры. Мы пабудавалі яго за паўстагоддзя, але разлічваем на стагоддзі! У нашых руках няма цяпер першых яго выдатных архітэктараў і будаўнікоў, сярэд якіх былі Горкі і Маякоўскі. Мы шануем іх памяці і ўдзячны ім за неадзіны ўклад у светлую нашу справу. Мы нікому не збіраемся ўстаць пазіцыі і вышыні, якія заваявалі ім, пайшоўшы ад нас! Яны і многія цяпер жывыя пісьменнікі, якія прысвечылі сваё жыццё выхаванню юных, узвалі спыты таго будынка, з вокнаў якога дзеці нашых народаў бачылі свет ва ўсёй яго велічы і разнастайнасці.

Гэты будынак мы не збіраемся здаваць у наймы тым, каму не па густу яго канструкцыя, тым, хто, магчыма, хацеў бы зрабіць у ім пераліпаўчы паверхні і засяліць ішчымі жыццямі, замест пралісаных там навесна Паўні Карачына, Алега Кашавага, сына палка — Вані Сонцава, Валодзі Дубніна, Гаўрыка, Цімура і многіх іншых смелых і дружных, вясёлых і настойлівых, разумных і добрых герояў, адданых справе рэвалюцыі, справе партыі, справе народа.

Такім чынам, паводле слоў Бялінскага, дзіцячым пісьменнікам «трэба нарадзіцца... Гэта вялікае шчасце, што імяна на нашай зямлі нарадзіліся А. Гайдар, С. Маршак, К. Чукоўскі, В. Катаў, В. Яўтухоў, А. Барто, Л. Насіў, Н. Забіла, Л. Квітка, В. Біянікі, А. Панілаеў, М. Ільін, Р. Фрэрман».

«Зноў абойма!» ужо чува ў незадаволены, асуджальны голас. Слова «абойма» ў літаратурных колах даўно набыло адмоўны сэнс, але ў прафесійнай вобласці, да якой многія з нас належалі ў гады вайны, «абойма» — слова баявое, неабходнае, непазбяжнае. Тая літаратура «абойма», якую я ўпаміну, была запярэдна зарадкам, што ёй дакладна ў цяль, без промаха. І калі гэта «абойма» зрэбіла такі залі, што яго лацалі ўсюды, што ён зрабіў савецкую дзіцячую літаратуру вядомай на ўвесь свет, — гонар і слава такой «абойме!»

Аб першых рэвалюцыйных бітвах, аб перамозе Вялікага Кастрычніка, паўвекавы юбілей

якога мы з вамі хутка адзначым, створана шмат твораў для юных чытачоў. Пачатак высокай рэвалюцыйнай тэме ў дзіцячых літаратурах паклаў Надзея Канстанцінаўна Крупская, Ганна Ільінічна Ульянава, Алена Дамітраўна Стасова, Глеб Максіміліянавіч Кржыжановіч... Невыпадкова, думаю, адрававалі яны свае кнігі імяна тым чытачам, якія ўсё рэз думаюць, зрабіць бы жыццё за каго.

Далей С. Міхалкоў гаворыць аб тым, што высакордую традыцыю ветэранаў рэвалюцыйна прадоўжылі Ю. Герман «Апавадзіямі пра Дзяржынскага», М. Прыляжаева трылогіяй «Пад паўночным небам» і аповесцю «Дзівосны год», Е. Ільіна сваім раманам «Нястомны падарожнік» — пра юнацтва Марка, В. Бяляеў «Старой крэпасці», М. Вагдалаў, — цэлай эпопеей аб першых планерскіх атрадах, З. Васірасенка аповесцю «Сэрца маці» і «Скрозь ледзяную мглу», Е. Драйкіна кнігамі «Насустрач навальніцам» і «Балада пра бальшавікаў надполле», А. Рыбакоў «Корцікам» і «Бронзавай пушчай», С. Аляксееў аповесцю «Сын волата» і «Братка», А. Рудыкоў кнігай «Чароўная зорка», В. Архангельскі аповесцю «Юнацтва новага веку», К. Ікрамалі кнігай пра рэвалюцыянераў Узбекістана «Вулца зборніку», а Г. Губай — творами аб рэвалюцыянерах Татарыі.

Пра Леніна і верных байцоў яго гвардыі пішуць М. Міршакар у Таджыкістане, В. Бычко на Украіне, К. Кулеў у Кабардына-Балкарыі, Р. Шмуратаў у Татарыі, Я. Пінасаў у Мардоўі...

У Маршак, гаворыць далей прамоўца, ёсць такія вершы:

Существовала некогда послушница,
Кто дети не жмуёт, а жизнь готовител.
Но в ряд дни в жизни пригодится тот,
Кто, жить готовясь,
в детстве не живёт.

Вядома, што кожнае дзіця, у адзрэнне ад нас з вамі, хоча выгледзець старэйшым, чым яно ёсць на самой справе. Павеце: яно хоча хутэй стаць упоравень, як бы плыць у плычо не з узрастам, а перш за ўсё са справайі дарослых людзей.

Мы часта паўтарам, што дзіцячая літаратура «рэхтуе дзіцей да жыцця, да будучыні». Гэта і правільна і не ўсім дакладна. Літаратура не толькі «рэхтуе» да будучыні, але і рэхтуе, дзейнічае так, каб былі карыснымі Вяшчаванне ў дзень момант, асабліва, калі гутарка ідзе пра час цяжкі, трыюмфны...

Не пералічыць імя юных герояў, якіх выхаваў савецкая дзіцячая літаратура. І не пералічыць кніг, якіх вынакалі гэтую высокую патрыятычную місію!

Літаратура павінна выхаваць свайго юнага чытача сапраўдным грамадзянінам, гатовым стаць героем не толькі ў ваенных бітвах, не толькі ў змаганні з сіламі прыроды, са стыхійнымі бедствамі, але і ў бітвах маральных, якіх часам адбываюцца ў мірных, як кажучы, у «будзённым» жыцці — у бітвах за справядлівасць, за ішчэ людзей. Такім моцным выхаваннем дзіця толькі кнігі праўдлівага, псіхалагічна тонкага, свабоднага ад найменшага надзеў фальшу, які дзіцячэ сэрца адчувае асабліва востра і хвалява.

Таня менавіта творы дарыл і дорач юным чытачам таленавітыя пісьменнікі, што прыйшлі ў дзіцячую і юнацкую літаратуру ў пасляваенныя гады. — А. Алексін, С. Баруздын, М. Брэмнер, В. Бавынін, Л. Варанкова, С. Георгіеўская, І. Гуро, І. Дак, В. Драгунскі, М. Дубаў, В. Жалыноў, Б. Заходэр, А. Кузняцова, А. Мустаў, В. Мядзедзеў, М. Носаў, В. Асеева, М. Прыляжаева, Р. Пагодзін, А. Сахнін, Ю. Сотнік, Э. Цюрупа, Ю. Якаўлеў...

Маршруты таленавітай дзіцячай літаратуры пралеглі па ўсіх рэспубліках, па краях і абласцях нашай краіны: П. Варанько і Б. Чалы на Украіне, Э. Агняцет у Беларусі, В. Аняян у Арменіі, О. Таселіян у Грузіі, К. Мухамадзі і Х. Назір ва Узбекістане, А. Бікчентаў у Башкірыі, В. Луцк у Латвіі, М. Служіц у Літве, Х. Манд у Эстоніі, Р. Рашыдаў Н. Юсупаў у Дагестане, Н. Эржа у Мародзіі, Р. Машкін у Іркуцку, М. Нікулін у Растве, Л. Давыдчынаў у Парыж, Н. Пачарскі ў Варонежы, Е. Разаваў у Саратаве.

Мы ўвесь час скардзімся, што крытыкі мала пішуць пра дзіцячую літаратуру. Я ўжо некалькі разоў, што крытыка — гэта шэста накіт талента, любіць пісаць, але прымаць абавязкова! Мы ўдзячны новаму літаратурна-крытычнаму часопісу «Детская литература», які па-бывому пачаў свой шлях.

На чытальніцкіх канферэнцыях нашы юныя чытачы атанулі літаратуру самымі нечаканымі пытаннямі. Але адно пытанне з'ўдзяецца пастаянным: «Гэта ты ўсё сам прыдумалі? Ці гэта было на самай справе?» Дзеці асабліва любяць тых, хто піша пра тое, што «было на самай справе» і хто сам удзельнічаў у тым, што «было на самай справе». Юнацтва любіць быць выдатнымі людзьмі. Невыпадкова менавіта дзіцячэ выдвечта вывела на літаратурную арбіту многіх выдатных людзей: генеральнага авіяканструктара, двойчы Героя Сацыялістычнай Працы А. Якаўлева, тройчы Героя Савецкага Саюза — бясстрашнага аса І. Кажадуба, Героя Савецкага Саюза — капітана легендарнага ледзачка «Сядова» К. Бадыгіна, праслаўленага партызанскага камандзіра Д. Мядзведзева...

Я зноў паўтару тое, што ўжо гаварылася не раз: у нас, у Савецкай краіне, ёсць, а зусім мала, творы для дзіцей велікай моцы і і ёсць пасрэдным у мастацкіх адносінах, але я з горадам магу заявіць, што ў нас няма ніводнай кнігі, ніводнага фільма, ніводнай тэсы і ніводнай радзе-або тэлеперадачы, якія хопіць бы адным сваім словам выховаць падрастаючае пакаленне ў духу чалавечнасці і адназначна абрудных ідэй расавай дыскрымінацыі.

У заключэнне прамоўца гаворыць, што адно з галоўных пытанняў, якія непакояць цяпер дзіцячых пісьменнікаў розных краін: які будучы заўтра сённяшні наш дзеці? Гэта ж ім трэба будзе вырашыць лёс чалавецтва. Іх духоўнае здароўе, існасць і чысціня іх імянінуў у многім залежыць ад таго, куды павядзе юных дзіцячых кніга. Можна з поўным правам сказаць сёння: духоўны лямпак, які мы, савецкія літаратары, даём дзіцяці, чысты, высокакаларыйны, багаты вітамінамі сумленнасці, мужнасці, бескарыслівасці!



У перапынках паміж пасяджэннямі. На першым плане: П. Броўка, М. Танк, П. Панчанка, К. Крапіва, М. Лынькоў, сакратар ЦК КПС С. Пілатовіч, П. Глеба.

Заміні са з'ездзі, які змешчаны ў нумеры, зроблены дэлегатам з'ездзі Н. ПАСКЕВІЧАМ.

ПРАБЛЕМЫ КРЫТЫКІ І ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА

Пераказ даклада Л. НАВІЧЭНКІ

Акідаваючы позірк на 50-гадовы шлях развіцця шматнацыянальнай савецкай літаратуры, мы можам упэўнена сказаць, што яе асноўныя ідэяна-эстэтычныя прынцыпы з гонарам вытрымалі патрабавальную гістарычную праверку, адзначае Л. Навічэнка. Тэарэтычныя асновы савецкай літаратуры складаліся на глебе арганічнага зліцця ідэй навуковага сацыялізму з жывым вопытам рэвалюцыйнага мастацтва, звязанага з магутным прагрэсіўным традыцыямі мінулых эпох.

Дакладчык гаворыць аб тым, што аблічча нашай літаратуры вызначалася на ўсіх гістарычных этапах непарыўнай духоўнай сувязю з народам і партыяй, з ідэямі камунізму. Імяна гэта здобываў савецкай літаратуры прызначэнне і любоў працоўных нашай краіны і шырока дэмакратычнага чытача за рубжом.

Творчы вопыт савецкай літаратуры перакачана пацвердзіў жыццёвую сілу і эстэтычную плённасць ленинскіх ідэй аб партыйнасці і народнасці мастацтва, якія сталі краеугольным каменем эстэтычна-сацыялістычнага рэалізму.

Далей прамоўца канкрэтызуе сутнасць прынцыпу камуністычнай партыйнасці. Імяна яна да пісьменніку вышэйшай магчымасці для авалодання праўдай рэчаіснасці. Дакладчык прарычыць супраць спрошчанага разумення і ідэяна-эстэтычнага прынцыпу, якое яшчэ сустракаецца ў нашай крытыцы і літаратурнай тэорыі. Ён прыгадвае гораўскае слова на І з'ездзе савецкіх пісьменнікаў: «У чым бачу я пераход большавазму на з'ездзе пісьменнікаў? У тым, што тыя з іх, якія лічыліся беспартыйнымі, «вагаючыся», прызналі, — са шчырасцю, у панаце якой я не магу сумнявацца, — прызналі большавізм адзінай баявой кіруючай ідэяй у творчасці, у жыццельных словах. Я высока цаню гэту перамогу, бо я, літаратар, па сабе ведаю, як свавольны думка і пацудзі літаратура, які спрабуе знайсці свабоду творчасці па-за строгімі ўказаннямі гісторыі, па-за яе асноўнай, арганізуючай ідэяй».

Адной з каштоўных заваў савецкай літаратуры, гаворыць далей у дакладзе, стаў тып пісьменніка, які сфармаваўся партыйнымі адносінамі да жыцця.

На XXIII з'ездзе КПСС падкрэслівалася, што партыя вызначыла кіруючы прынцыпам партыйнага, класовага падыходу да ацэнкі ўсяго, што робіцца ў галіне культуры. Гэта напамінае нас да многіх абавязкаў нашай літаратурна-тэарэтычнай думкі, асабліва, калі ўлічыць вострую ідэялагічную барацьбу, якая ідзе ў сучасным свеце. На думку дакладчыка, абавязак крытыкі сёння — садзейнічаць партыйнаму ўсвядомленню кожным пісьменнікам сваёй пазіцыі.

Ён гаворыць далей аб метадах сацыялістычнага рэалізму і яго эстэтычных асаблівасцях, аналізуе прыроду гэтага метаду і гісторыю яго ўзнікнення.

Л. Навічэнка падкрэслівае, што паняцце сацыялістычнага рэалізму менш за ўсё можа ўспрымацца як застылы канон і рэгламент. Важна памятаць, што эстэтычныя прынцыпы савецкай літаратуры, адлюстраваныя ў паняцці яе метаду, выпрацоўваліся ў жыццёвых мастацкіх адкрыццях, складаліся ў няспынным пошуках і тэарэтычных спрэчках. Савецкая крытыка і літаратурная навука прыйшлі вялікую гістарычную школу барацьбы з усім, што было ворагам і чужым сацыялістычнаму мастацтву.

Літаратурнае развіццё апошняга перыяду ўнесла німаля новага ў разуменне эстэтычнай праграмы метаду нашай літаратуры. Шматграннасць мастацкіх форм, у тым ліку і форм умоўных, калі яны абраўданы рэальнасцю задум, гэтак жа, як і абраўданы стылістычнай палітры рэалізму многімі новымі сродкамі і прыёмамі, — аб'ектыўная патрэбнасць часу. Але так званы «сучасныя формы» не павінны быць данай модае, якая прыкрывае беднасць рэальнага зместу.

Тэарэтычнае разуменне асноўных прынцыпаў нашай літаратуры развіваецца разам з яе гістарычным рухам. Першы буйнейшы гістарычны зрух у развіцці савецкай літаратуры, гаворыць прамоўца, прыпадае на пачатак 30-х гадоў — час рашучых перамоў партыі і народа ў барацьбе за стварэнне эканамічнай базы сацыялізму. Другі зрух такога ж прызначэння лачынаецца ў сярэдзіне 50-х гадоў — неспрэчна напярэдні таго часу, калі на парадак дня стаў пераход краіны да разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства.

Шматбаковая работа партыі па аднаўленню ленинскіх норм грамадскага жыцця, далейшае ўдасканаленне сацыялістычнай дэмакратыі, — усё гэтыя працэсы, якія абумоўліваюць аб'ектыўныя патрэбнасці гістарычнага развіцця і атрымалі навукова вывераны напрамак пасля кастрычніцкага (1964 г.) Пленума ЦК КПСС і XXIII з'ездзі партыі, выклікалі бясспрэчны ўздзеянне мастацкай і тэарэтычнай думкі. Літаратура міжз'ездзускага перыяду — жывое таму пацвярджэнне.

Мастацкая творчасць, даследуючы разнастайныя сферы сацыяльнага, духоўнага, маральнага быцця народа, глыбей пайшла каранямі ў жыццё. Гэты плынь у агульняю працэсе адбываўся без некаторых прыкрас супярэчнасцей. У атмасферы агульняю ажыўлення грамадска-літаратурнай думкі часам давалі сабе адчуць і нездаровыя, памылковыя тэндэнцыі: настала і разамшыстае выкрывальніцтва,

раўнадушнасць да сапраўдных каштоўнасцей нашай грамадства, прыкметная ў іншых творчых змазансцях, неакрэсленасць сацыяльных крытэрыяў. Аднак караніны прычыны і лепшыя традыцыі мастацтва сацыялістычнага рэалізму знаходзяць жыццё працяг і развіццё ў сённяшнім літаратурным працэсе. Толькі людзі, якія не спыняюцца перад самай блізкадзю і бяспароднай класікай, — мы маем на ўвазе новаўзнікаў кітайскіх «нізваргальнікаў» савецкай літаратуры, — могуць сцвярдзаць, што яна, маўляў, перарадзілася, адступіла ад сваіх традыцый, заграза ў балоце развіцця.

Гады, што мінулі паміж III і IV з'ездзі пісьменнікаў ССРСР, адзначаючы бясспрэчным колыханнем і якасным ростам савецкай крытыкі і літаратурназнаўства.

Значную частку даклада прамоўца прысвечыў праблемам развіцця тэорыі і гісторыі савецкага літаратурназнаўства, капітальным працам, што з'явіліся ў міжз'ездзі перыяд. Ён указвае на агульняю тэндэнцыі, якія характэрныя для нашай літаратурназнаўства і крытыкі пасля XX з'ездзі партыі: вызваленне ад вульгярна-сацыялагічнага схем, ад абстрактнасці і прадузяцці, глыбокая павага да гістарычнай праўды, адзіства сацыяльнага і эстэтычнага падыходу да мастацкіх з'ў, самастойнасці і маштабнасці даследчай думкі.

Прамоўца называе многія работы — маніграфіі аб творчасці савецкіх пісьменнікаў, кнігі пра літаратуру, якія належаць перу самых пісьменнікаў, І. Г. Д. І. Усё ж, маючы на ўвазе, мала яшчэ сапраўды праблемных кніг і артыкулаў, у якіх усёбакова і глыбока аналізавалася грамадская і літаратурная працэсы сучаснасці. Нам вельмі патрэбна сёння грамадзянска і разам з тым эстэтычна пільная крытыка, узброеная надзейнымі крытэрыямі, што правяраюць літаратуру жыццём.

Дакладчык гаворыць далей пра праблем крытыкі і літаратурназнаўства. Яны прычыны многіх недахопаў сучаснай крытыкі? Галоўная з іх — асабліва характэрная для маладых даследчыкаў, — адсутнасць тэарэтычнай ідэянасці, якую дае марксісцкае разуменне сацыяльнай прыроды і функцыі мастацтва. Эстэтычна сацыялістычнага рэалізму ўжо даўно выпрацавала галоўныя, асноўныя прынцыпы, якія даюць надзейны ключ да вырашэння такіх праблем, як мастацкая праўда, гераічнае і будзёнае, вобраз станаючага героя, ідэянасць і мастацкасць. Адступленне ад іх нічога добрага не можа прынесці нашай літаратуры.

За гады, што мінулі паміж двума з'ездзі, у крытыку і літаратурную навуку ўлілося шматлікае маладое пакаленне. Яму ўласцівы прафесіяналізм, творчая смеласць, неспрыманасць да дрэннай, фальшывай літаратуры. Аднак галоўнай задачай выхавання і самавыхавання маладых работнікаў крытыкі і літаратурназнаўства з'ўдзяецца ўсвядомленне значнасці і адказнасці работы крытыка і прадаўжэння грамадскай думкі ў справах мастацтва, яе ідэялагічнага баіна свайго грамадства. Трэба кваліфікацыя пра хутчэйшую ідэяна-метадалагічную ўзможнасць моладзі.

Пастаянная задача нашай літаратурна-тэарэтычнай думкі — навуковае абгульненне вопыту і асветленне далейшых шляхоў развіцця савецкай літаратуры, які літаратуры шматнацыянальнай, якая жыве і творыць па сацыялістычных законах дружбы і братва народнаў.

Апошняе дзесяцігоддзе ўнёсла малаона асабліва хуткага і ўпэўненага росту нацыянальных літаратур. Адначасова адбываецца ўсё больш сеснае збліжэнне і творчае ўзаемадзеянне брацкіх літаратур, расшырэнне іх інтэрнацыянальных гарызонтаў.

Растуць міжнародныя сувязі савецкай літаратуры. Яны прынакюць у гучыню зарубежнага чытача ў самых розных кутках планеты.

У поле зроку савецкіх літаратурназнаўцаў усё больш уваходзіць праца становіцца ідэяна-эстэтычна мастацтва працы, ліць выналізіліся ад каланіяльнага зраба. Асабліва адважна роля нашай крытыкі і навуковых даследчыкаў у асыяванні працэсаў ідэялагічнай барацьбы, якая адбываецца ў савецкай літаратуры.

Савецкая крытыка паслядоўна развівае тэорыю і практыку мадэрнізму, выдзі неспрыманымі бой супраць буржуазнай літаратуры.

Нам трэба больш рашуча ўдзельнічаць у сучаснай ідэялагічнай бітве паміж сацыялізмам і імперыялізмам. Недапушчальна вылазці і непаваротлівасць перад няўзятасцю варожай прапаганды. Наступнае памагутнасць нашай крытычнай зброі павінна быць узмоцнена.

Савецкая крытыка і літаратурная навука, гаворыць у заключэнне дакладчык, працуюць цяпер у спрыяльных умовах, у добрым творчым клімаце. Ад нас чакаюць не паўтарэння агульняючых ісцін, не каментатарства і плоскай утылітарнасці, а самастойных думак і смелых даследаванняў, якія дапамаглі б рухаць наперад марксісцка-ленинскую эстэтыку, плёна ўдзельнічаць на літаратурны працэс і ўзабагацілі самавядомасць грамадства. Ад крытыкі чакаюць, каб яна стала дастойным паліччым літаратуры і аўтарытэтым спільнаму, дарадчыкам вялікага чытача не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі.

АРГАНІЗАЦЫЙНАЯ РАБОТА ПАМІЖ ДВУМА З'ЕЗДАМІ

Пераказ даклада К. ВАРАНКОВА

Дэлегаты з'ездзі азнаёміліся з арганізацыйна-творчай дзейнасцю праўлення Саюза пісьменнікаў ССРСР за перыяд паміж з'ездзі, якая падрабязна выкладзена ў справаздачы, раздзеленай загаловак. Гэтыя гады, падкрэслівалася ў справаздачы, характарызуецца актыўным развіццём творчага працэсу, ішчэ большым збліжэннем літаратураў з жыццём народа. Сучасная тэма стала асноўнай у творчасці пісьменнікаў. Паглыбіліся ўзаемныя сувязі брацкіх літаратур народаў ССРСР, расшырыліся ў ўмацаваліся кантакты савецкіх пісьменнікаў з замежнымі калегамі.

У сваёй разнастайнай творчай і грамадскай дзейнасці Саюз пісьменнікаў ССРСР вызначна адчуваў уважлівую, напіраваючую дапамогу Цэнтральнага Камітэта партыі. Пісьменніцкая арганізацыя заўсёды знаходзілася ў ЦК КПСС поўнае разуменне, атрымлівала прасякнутыя глыбокім значэннем указанні і клопатліваю падтрымку.

У справаздачы падкрэслівалася, што найбольш гаянай задачай пісьменніцкіх арганізацый стала падрыхтоўка да 50-годдзя Кастрычніка і 100-годдзя да дня нараджэння У. І. Леніна. Гэтую задачу прысвечаны VI пленуму праўлення Саюза пісьменнікаў ССРСР. Сумесна з Камітэтам па друку пры Савецкім Міністраў ССРСР, разгледжаны і ўхвалены зводны план выдання ў краіне мастацкай літаратуры, прысвечанай вялікім датам.

У справаздачы дазена разгорнутая харак-

тарыстыка розных бакоў дзейнасці праўлення і сакратарыята Саюза пісьменнікаў.

У сваім дакладзе аб арганізацыйна-творчай рабоце праўлення Саюза пісьменнікаў ССРСР К. Варанкоў пракаментаваў шэраг найбольш важных аспектаў.

Ён адзначыў, у прыватнасці, што Саюз пісьменнікаў, які мае зараз 6608 чалавек, за перыяд паміж з'ездзі ўзрос на 1807 чалавек. Больш паловы ўсіх пісьменнікаў з'ўдзяюцца членамі КПСС. 34 пісьменнікі ўваходзяць у склад Вярхоўнага Савета ССРСР, 71 — дэлегаты Вярхоўных Саветаў саюзных рэспублік. 23 члены Саюза пісьменнікаў ўдастоены звання лаўрэатаў Ленінскай прэміі, 180 — лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі. Сярод пісьменнікаў — 14 Герояў Савецкага Саюза, вясмы выдатным майстрам мастацкага слова прысвоена высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы. 726 пісьменнікаў маюць вучоныя ступені і званні.

Больш 4 тысяч членаў саюза ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі ССРСР. Цяпер у нашай саюза — ордэн Леніна. Гэта, гаворыць дакладчык, ішчэ адзін доказ таго высокага прызнання і даверу народа, якімі карыстаюцца нашы пісьменнікі. Усё гэта гаворыць аб грамадзянскім абліччы савецкіх літаратураў.

Саюз пісьменнікаў — гэта школа грамадзянскага жыцця, школа калектыўнай работы. Ён засяроджвае намаганні асобных літаратураў, акумулюе і накіроўвае творчую і грамадзян-

скую дзейнасць нашага шматнацыянальна і шматнацыянальнага калектыву. Як актыўна ісла, Саюз пісьменнікаў удзельнічае ў грамадска-палітычным і дзяржаўным жыцці нашай краіны.

Кнігі савецкіх пісьменнікаў выдаюцца ў нас на 72 мовах. Паставіўшы задачай глыбей вывучаць літаратуру брацкіх народаў, зрабіць яе набыткам шматлікага чытача, праўленне саюза стварыла пры сакратарыяце грамадска саветы па кожнай з брацкіх літаратур.

Важным было рашэнне праўлення Саюза пісьменнікаў аб пашырэнні складу сакратарыята за лік уключэння ў яго прадаўжэнню Саюзаў пісьменнікаў брацкіх саюзных рэспублік. Гэта значна ўзбагаціла работу сакратарыята.

За гады паміж III і IV з'ездзі адбылося каля 1500 выездаў савецкіх пісьменнікаў больш чым у 70 краін свету. Прыкладна столькі ж замежных літаратураў набыла ў нашай краіне. Больш глыбокімі і змястоўнымі робіцца сувязі з літаратурамі сацыялістычных краін. Саюз пісьменнікаў ССРСР — член дваюх міжнародных арганізацый — Еўрапейскага таварыства пісьменнікаў (КОМЕС) і пастаяннага бюро руху пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі.

Вялікую ўвагу ў дакладзе К. Варанкоў надаў выхаванню літаратурнай змены, рабоце Літаратурна Інстытута і выдавецкай дзейнасці Саюза пісьменнікаў. Прамоўца характарызаваў таксама дзейнасць саюза па паліпашанню матэрыяльна-бытавых умоў пісьменнікаў.



У перапынках паміж пасяджэннямі. А. Макаёнак і А. Сальніскі, узбекскі паэт Хамід Гулям і Іван Шамкін.

ВЯЛІКІ ГОНАР, ВЯЛІКАЯ АДКАЗНАСЦЬ



У перапынках паміж пасяджэннямі. Канстанцін Варанкоў і Міхал Шолехаў. Міналай Ціханяў і Кандрат Крапіва.

ГОЛАС НАШЫХ СЭРЦАЎ

Прамова Максіма ТАНКА

Таварышы! Цяперашні годзе Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі — рубіж, з якога асабліва ясна відаць і прайдзены шлях і новыя далегія дзі, што адкрываюцца перад намі.

У гэты перадсятыгодні дні староні ўсяго нашага друку поўныя радасных наведанняў аб прапаноўных падзвігах савецкага народа. І нам, пісьменнікам, сёння хацелася б больш гаварыць пра нашы поспехі і дасягненні.

Але з'езд — гэта не толькі свята, на якое сабраліся прадстаўнікі многанациональнай савецкай літаратуры і нашы зарубежныя сябры. З'езд — гэта наш рабочы парламент, на якім мы павіны падагульняць усё зробленае, стварае намі за апошнія гады, паспрабаваць знайсці адказы на многія пытанні і намясціць далейшы шлях нашай творчасці.

Сучасная беларуская літаратура — адна з самых маладых. Гэта не значыць, што ў яе няма глыбчэй карэнняў у мінулым. Яна як руская і ўкраінская зародзілася з тых жа народных песень і былін неўміручага «Слова», хронік і летапісаў — старажытных нашых пераказчыкаў.

Творчасці Яні Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча — стваральнікаў новай беларускай літаратуры — была голасам нашага народа, які стаў на барышлівае сацыяльнае і нацыянальнае справядлівае, была баявой несьцяж, якая вітала будучую рэвалюцыю.

На імя Вялікіх Кастрычнікаў, расла і муніла беларуская літаратура, якая выскоя ўзняла ідэйную народную вернасць ідэям партыі, інтэлектуальнай дружбы. Аб гэтым пераказчыка гаворыць творы Яні Купалы і Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Кузьмы Чорнага, Платона Галавача, Міхаса Чарота, Уладзіміра Дубоўкі, Эдуарда Самуіленка, Кандрата Крапіва, Міхаса Лынькова, якія назаўсёды ўвайшлі ў залаты фонд культуры нашага народа.

Гады вайны для ўсёй нашай літаратуры былі суровым выпрабаваннем, якое яна вытрымала з гонарам. Са старонак газет, лістовак, плакатаў, па радыё гучалі словы беларускіх пісьменнікаў, словы аб нявысцім да ворагаў, аб любові да нашай вялікай Радзімы, аб нашай баявой дружбе і ўпэўненасці ў перамоце. Мы ганарымся тым, што вершы і апавяданні, баявыя публіцыстыка Яні Купалы, Якуба Коласа, Міхаса Лынькова, Кандрата Крапіва, Аркадыя Куляшова, Пятруся Броўкі, Пшэма Панчанкі, Максіма Лужаніна, Пятра Глебкі, Пшэма Пестрака, Валодзі Вітка, Іллі Гурскага, Антона Бяленіча, Анатоля Астрэйкі, Міхаса Калачынскага, Паўла Кавалёва і многіх іншых пісьменнікаў, якія змагаліся ў радах Савецкай Арміі і ў партызанскіх атрадах, былі на ўзбраенні нашага народа.

У нас няма ёсць апавяданняў, апошней і раману аб мужнасці і подзвігу нашага народа ў суровыя гады Айчынай вайны. Міма гэтай тэмы не прайшоў ніводзін з нашых пісьменнікаў. Многія з гэтых твораў шырока вядомыя нашаму савецкаму чытачу і за рубяжом. І ўсё ж, калі думаеш пра тое, колькі выпакутаў наш народ і якія неўміручыя зрабіў подзвігі, калі думаеш пра зямлю Беларусі, дзе кожны чвэрты з яе сыноў і дачок ляжаць у брацкіх курганках-магілах; пра зямлю, дзе, апрох руйн і пакарышчэ, пакінутых вайной, назаўсёды з яе твару знікла больш ста пасёлкаў — ста Лідзі, ста Ардураў — з жанчынамі, дзецямі і старымі, калодзежамі і верабамі, з буславымі гнёздамі і пяснямі пёўняў на світанні — усведамляеш, у якім яшчэ вялікім дагту наша літаратура. Мы павіны пісаць такія творы, у якіх убачыць бы сабе народ у усёй сваёй горады рэальнасці. Наш савецкі народ, які выйграў найважнейшую бітву за свабоду.

Мы часта спрачаемся, што лічыць тэмай гістарычнай, а што сучаснай. Але Айчыная вайна — не далёкая гісторыя. Сярод прысутных на нашым з'ездзе большасць частка дэлегатаў — яе ўдзельнікі, людзі, у якіх на пачатку ўсё яшчэ нямнога раны, і якія ў сваіх снах бачаць зарава пакараў і тых, чымі імямі называем сваіх дзятэй, новыя вуліцы, заводы, пасёлкі і гарады.

Я не думаю, што з'езд, нават самы прадстаўнічы, можа вырашыць усё праблемы, якія стаюць перад нашай літаратурай. Яны вырашаюцца не на шумных сходах, а за рабочым сталом, у самай гучнай падзеі, у віры жыцця. Але з'езд можа памагчы разабрацца ў многіх працэсах нашай многанациональнай літаратуры, у пытанні, якія ўзнімаюцца на нашых рэспубліканскіх з'ездах. Хацелася б, каб наш друк і, асабліва «Літаратурная газета», больш усеахопа інфармаваў аб усёй нашай савецкай літаратуры.

Мы не можам крыўдзіцца на кашы тоўстыя часопісы «Дружба народов», «Новый мир», «Знамя», «Дон» і інш., якія аддаюць імала ўвагі нашаму творам. Тут, мя здасца, рускія пісьменнікі гораць на нас і працаваў за тое, што іх творы недастаткова перакладаюцца ў нас, а ў планах нашых выдавецтваў перакладная літаратура займае назначана месца. Крыўдна, што мы не заўсёды можам аддаваць нашым сябрам узаемнасць. Думаець, што толькі мы вартыя ўвагі, было б на меншай меры несправядліва.

Значэнні перакладчы нашых братніх літаратур на рускую мову і твораў рускіх пісьменнікаў на нацыянальныя мовы цяжка пераацаніць, бо ад гэтых жывых сувязей залежыць і сонца.

Наватарскі паззілі на Захадзе называюць паззію нейкіх наркотык замкнанні, непадантральных асацыяцый, што пераходзіць межы гучу і думкі. Калі б чалавечы стала гаварыць на гэтай мове, я баяся, што заўтарылася б гісторыя больш грандыёзная, чым з будаўніцтвам Вавілонскай вежы. І мы не магл б нават дагаварыцца аб сённяшнім сустрачці.

Аб беларускую літаратуру, асабліва паззію, уставалялася думка, як аб паззіі фальклорнай. Але з гэтай галавы з'еўса нарадзілася не толькі беларуская паззія, якая даўно ўжо развіваецца ў розных плянках і напрамках, узрушы на сваё ўзбраенне усё дасягненні сучаснага верша. Аб гэтым наглядна гавораць творы Пятруся Броўкі, Аркадыя Куляшова, Пшэма Панчанкі, Максіма Лужаніна, Анатоля Вялю-

гіна, Алеся Пысіна, Алеся Русецкага, Сяргея Грахоўскага і больш маладых — Іллі Глебкі, Рыгора Варудзіна, Анатоля Вяцінскага, Генадзя Бураўкіна, Навума Кісілка, Дануты Бічэль-Загнетай, якія вызначаюцца выключным багаццем, стылем, тэматычнай шырыняй, якая ахоплівае вялікі свет асабістага жыцця і сацыяльных з'яў, што ператвараюць яго. Беларуская паззія, не траічы сваёй самабытнасці, становіцца ўсё больш інтэлектуальнай і ўніверсальнай, хоць яе усё яшчэ некаторыя нашы крытыкі са старымі ўяўленнямі прычысваюць пад вясновага хлапчука, што іграе на традыцыйнай жалейцы. Я невядома назваў паззію розных па ўзросту, таму што іх усё збільжае тэма сённяшняга дня, прага служэння народу, накіраванасць у будучыню, маладосць паззіі.

Як бачым, імала зроблена беларускімі пісьменнікамі. Нам ёсць аб чым разгаварыцца на нашым з'ездзе. І ўсё ж, я думаю, мы напярэдня б зрабілі, калі б не казалі і аб сваіх недахопах.

Да гэтага часу тэма рабочага класа не заняла ў нашай, як і ва ўсёй савецкай літаратуры, належнага месца. Пытанне тэмы — старое пытанне. Яго нельга разглядаць у адрыве ад формы. Але і перавагу новай тэмы нельга не даць, таму што ў ёй заключаюцца велізарныя мастацкія каштоўнасці, якія мала або зусім не выкарыстаны, не экспloatуемыя нікім. Назіраецца, скажаць, застой эпічнай формы. Напэўна, сучасная паэма патрабуе карэнага абнаўлення. Большасць нашых паэм, за рэдкім выключеннем, нагадвае празаічны пераказ даволі нескладаных сюжэтаў. Апошні час у нас усё менш з'яўляецца вершаў публіцыстычных, мажыма, гэта рэакцыя на тое, што не так даўно гэтай літ была пераважнай. Але нельга забываць, што сапраўднае паззію — спадчына трагедыі і асабістых патунцаў. Не можна не турбаваць і тое, што ў нашых часопісах стаў траічыць нейкі «малы раман» — рэалізм назначаных фактаў, перажыванняў, натуралістычных дэталей, якія адводзяць убок ад важнейшых пытанняў, рашаючых падзеі, сацыяльных абгульняў.

На імя, крытыка велікім імемем сігналізава-ла аб гэтай з'яве. Так, у барышлівае за ідэяснасці, партыйнасці і народнасці сацыялістычнага рэалізму павіны ўдзельнічаць прадстаўнікі ўсёх жанраў. Тут не можа быць людзей, якія стаюць у другім шмалеце. Трэба прызнаць, што імала блытанні ўнеслі супярэчлівыя ацэнкі некаторых нашумелых твораў. Зразумела, што моцць быць разыходжанні, але ў самым галоўным — у адной ацэнцы — дзякуючы марксісцкім крытэрыям мы можам прыйсці да максімальна правільных і аб'ектыўных вывадаў. І калі мы гэтага не рабілі, дык, напэўна, меў рацыю Сартр, гаворачы, што гісторыя ўклала ў рукі камуністаў надзвычай гнуткі і дэкладны інструмент, якім з'яўляецца марксізм, толькі мы не заўсёды ўжэем ім карысць.

Значэнні пераказчы нашых братніх літаратур на рускую мову і твораў рускіх пісьменнікаў на нацыянальныя мовы цяжка пераацаніць, бо ад гэтых жывых сувязей залежыць і сонца.

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Р. Альберці, Б. Брэхта, Б. Бехера, Л. Арагона. Анна Зегерс жамадала савецкім пісьменнікам шчасця і поспехаў у рабоце.

Слова атрылівае галоўны рэдактар часопіса «Вопросы литературы» В. Озеруау. Ход з'езду гаворыць ён, пацярджанае правільнасць паззіі тых таварышаў, хто лічыў, што наш з'езд павінен быць дэлавым, «думачымым», а не рытарычным. Вольны прагматыка намі гераічнага пайдэсяцігоддзя, вольны апошніх гадоў надказаў нам талнальнасць сённяшняй дыскусіі. Гэта — як бы калектыўны роздум «аб часе і аб сабе». Мы абмяркоўваем тое, што нам трэба будзе зрабіць, ствараючы вялікае мастацтва, якое будзе мастацтвам камуністычнага грамадства.

Ацэнаваючы сучасную савецкую літаратуру, В. Озеруау адзначае імкненне пісьменнікаў да пачынення сацыяльнага аналізу, адлюстраванню каронных праблем жыцця. Гаворачы аб літаратурнай крытыцы, прамоўца выступіў за «калектыўны пошук іспыні», за спрэчку, яны актывізауюць творчую думку.

На вяртанні пасяджэнні з'езду старшынства Максім Танк.

Аб тым, што творчасць многіх пісьменнікаў нашых нацыянальных рэспублік можа скласці славу вялікай літаратуры, гаворыць у сваёй прамоўе В. Аляксееў (Масква). Кастрычніку і толькі Кастрычніку абавязаны сваім нараджэннем, напрыклад, М. Карым, К. Кулева, Р. Гамзатаў, А. Кяшкова. Мы ўжо перасталі з'яўляцца гэтым з'явам, мы прымаем іх як нешта належае, само сабой разумеаеся. Цяпер літаратура Савецкай Расіі размаўляе на 57 мовах, у той час як да рэвалюцыі Расія гаварыла ўсяго на 13. Гэта дзіўная з'ява павіна быць даследавана і глыбока вывучана як адна з буйнейшых нашых з'яваў.

Прамоўца заклякае глыбей вывучаць творчасць лепшых пісьменнікаў, удзяляць, у прыватнасці, больш увагі пісьменнікам, якія стаюць ля калыскі савецкай літаратуры, такім, як М. Ляшко і В. Шышкоў, А. Малышкі і Ф. Панфёраў. Такога ж увважлівага, стараннага і сур'ёзнага вывучэння заслугоўвае творчасць літаратуры — удзельнікаў Вялікай Айчынай вайны.

Толькі падумаваўшы творчасць усёх удзельнікаў літаратурынага працэсу, мы будзем бачыць яе ўрашэнні, сённяшні і заўтрашні дзень!

М. Турсунаў (Таджыкістан) спыніўся на характэрных асаблівасцях паслявайнай паззіі. Як і раней, падкрэслівае прамоўца, яна ясна самай гучна імагэстычнай паззію і Савецкім урад.

Ордэн Леніна, імні ўзнагароджана Савецкім урадам СССР, гэта пацвярджэнне важнасці, значнасці месца мастацтва ў сацыялістычным грамадстве, скажаць у сваёй прамоўе першы сакратар праўлення Савюза кінематографістаў СССР Л. Кулджанаў. Значную частку свайго выступлення ён пры-

імяны А. Твардоўскага і М. Ціханова, П. Броўкі і М. Бажана, Р. Гамзатава і К. Кулева, Э. Межэлайска і А. Кяшкова, С. Вургуна і Я. Гулява, М. Святлова і Я. Сялякова, А. Суркова, М. Карыма, Я. Далмаўскага, Я. Ісаева, Д. Кугульцыва, Я. Ефтушкіні, Зульфія.

Як і ўсе пазты нашай шматмоўнай краіны, працягвае прамоўца, таджыкія пазты чэрпаюць натхненне з невыварчана палынай крыніцы народнага жыцця. За апошнія гады паззія Таджыкістана, паводле слоў М. Турсунаў, «набыла новыя крылы, гучыць вышэй і далей».

Гарачае і сардэчнае прывітанне савецкім пісьменнікам перадала ад імя іх многалікіх таварышаў на прую старшыня праўлення Савюза маргольскіх пісьменнікаў Санамын Удалаў. У сучасную эпоху, скажаў яна, вольны савецкай літаратуры, аснова якой — метал сацыялістычнага рэалізму, літаратуры, якая дасягнула высокага ідэйнага ўзроўню і мастацкага майстэрства, служыць прыкладам для ўсёй савецкай прагрэсіўнай літаратуры, асабліва для маладых літаратур народаў, якія сталі на шлях свабоднага і незалежнага развіцця і сацыялістычнага будаўніцтва.

Санамын Удалаў падкрэсліва значэнне і ролю савецкай літаратуры ў развіцці нацыянальнай літаратуры М'яголіні. Яна паднесла ў падарунак з'езду партрэт М. Горькага, зроблены рукамі старога народнага ўмелца.

Характэрыстыку цалага пакалення ў літаратуры даў у сваім выступленні А. Шацінскі (Ленінград). Гаворачы аб сваіх рэвалюцыйна — паэты, якія пачыналі ў 50-я гады, ён падкрэсліў іх своеасабліва і ў той жа час і непарушную сувязь са старымі таварышамі, паэты-франтавікам, што пісалі натхнёны радкі ў мінуты зацішша паміж баямі. Імяна ў іх моладзь вучылася грамадзянскасці, патрыятызму.

Прамоўца расказаў аб творчым жыцці ленынградскай пісьменніцкай арганізацыі адначасна, у прыватнасці, стварэнне калектыўных зборнікаў «Імя твое, камуніст», «Дні і часы Октабра» і «Радом с тобою герою». Ён падкрэсліў, аднак, што ў надзвычай мінудым ленынградскім літаратарам не надавалася дастатковай увагі з боку цэнтральных літаратурных органаў і крытыкі.

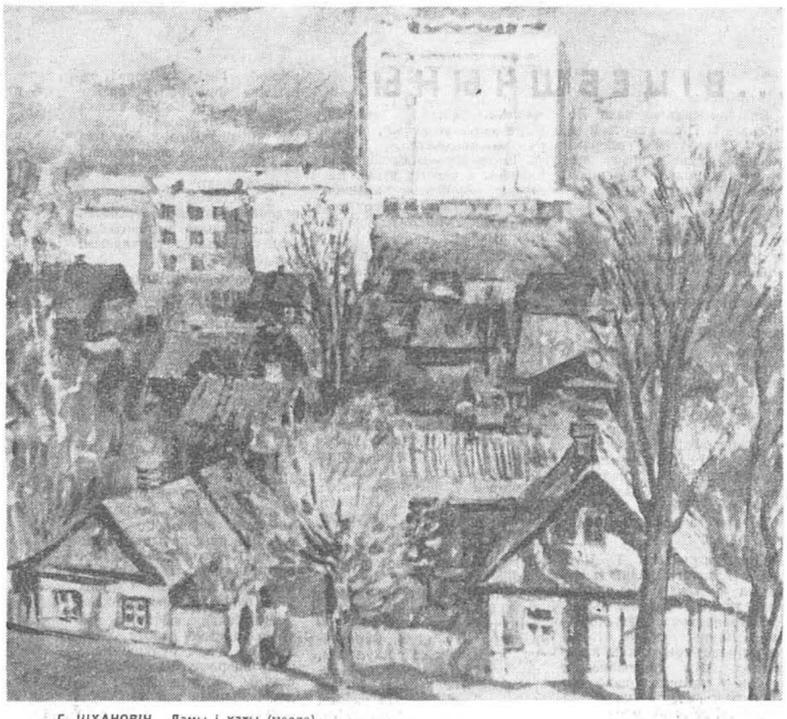
Наша літаратура, гаворыць П. Боцу (Малдавія), заўсёды была актывным удзельнікам будаўніцтва новага жыцця. Аналізуючы шлях развіцця літаратуры рэспублікі ў апошнія гады, ён бачыць прычыны яе росквіту ў той вялікай увазе, якую аказвае творчасці пісьменнікаў Камуністычная партыя і Савецкі ўрад.

Ордэн Леніна, імні ўзнагароджана Савецкім урадам СССР, гэта пацвярджэнне важнасці, значнасці месца мастацтва ў сацыялістычным грамадстве, скажаць у сваёй прамоўе першы сакратар праўлення Савюза кінематографістаў СССР Л. Кулджанаў. Значную частку свайго выступлення ён пры-

Маладымі сіламі савецкай літаратуры прывітаў сваю прамоўца В. Пятлім (Масква). Радасны і значны з'явай ён лічыць паўсюльны рост маладой літаратуры, які дасягнуў асаблівай інтэнсіўнасці ў апошнія гады. У літаратуру прыходзіць таленавітая моладзь, якая не паўтарае адзін аднаго. У гэтай сувязі прамоўца адзначае, што крытыка яшчэ мала займаецца спецыфічнымі праблемамі творчасці маладых. Ён закляў працаваць з моладдзю па-гораўска, па фадзееўска, па-фэдзінска.

На гэтым вяртанне пасяджэння першы сакратар праўлення Савюза кінематографістаў СССР Л. Кулджанаў.

З МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЖКІ «МОЙ ГОРАД»



Г. ЦІХАНОВІЧ. Дамы і хаты (масла).

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАМ!

За заслугі ў развіцці вымуленчага мастацтва рэспублікі і з дзяляцтвам мастацтвадасягненні ў дні народнага Празлімму Вярхоўнага Савета БССР ўзнагародзіў заслужанага дэлега мастацтваў Беларускай ССР, дырэктара Беларускага мастацкага музея Беларуская ССР АЛАДАВУ Алену Васільеву Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Учора ў адным з буйнейшых кінатэатраў беларускай сталіцы «Партызан» пачаўся кінафестываль, прысвечаны 100-годдзю Мінска. Адным з першых кінокартонаў кінофестывалю выступіў старшыня Камітэта Савета Міністраў БССР на кінематографіі В. Паўленак. Затым быў выставіў заслужанага артыста БССР Міхалі Яромска, які расказаў пра сваю работу ў кіно і ў прыватнасці пра тое, як ён прайшоў над талюбай роллю ў кінафільме «Запомні гэты дзень». Гэтым фільмам і пачаўся кінафестываль, які прыцягне да 28 мая.

СВЯТОЧНЫ КІНАФЕСТЫВАЛЬ

У дні святкавання 900-гадовага юбілея беларускай сталіцы ў кінатэатры «Навыя дні» будзе дэманстравана хранілава-дакументальная і навукова-папулярная фільма аб Мінску: «Староні гісторыі Мінска». «Горад становіцца святавым», «Беларускія рэспубліка мая», «Шлях у два дзесяцігоддзі», «Вуліцы дзясемігоддзя», «Сорак гады вясені», «Сказ аб Мінску», «Беларуская сіоіта» і іншыя.





МУЖЫК ДВУХ СТАГОДДЗЯЎ

Усе часцей мы сустракаем на афішах Беларускай дзяржаўнай філармоніі імя маладога артыста Алега Янчанкі. Выпускнік Маскоўскай кансерваторыі, ён займаецца ў прасялунага піяніста і педагога Г. Нейгауса, а на класу арганна — у кіраўніка сучаснай маскоўскай арганнай школы прафесара Л. Райзмана. У якасці стэндыянта ЮНЕСКО беларускі артыст доўгі час пражываў у Аўстрыі, дзе культура арганнай музыкі мае даўнія традыцыі.

А. Янчанка вядомы і як кампазітар, аўтар шматлікіх фартэп'янаў, арганна, сімфанічных і камерных твораў. Па ініцыятыве артыста і пад яго кіраўніцтвам у

Мінску быў створаны камерны аркестр малага складу. Першы канцэрт новага ансамбля выйшаў праўдзю, спрэчка. Не ўдзя ў праграме было разнастайнае. Але пошкі музыкантаў, несумненна, варта ўвагі, бо без іхняня наперад, да абнаўлення выяўленчай мовы цяжка ўзяць сабе прагрэс мастацтва. Пра гэтым нельга, вядома, забываць, што кожны крок наперад павінен рабіцца на базе лепшых завабў мінлага.

Павага да традыцыі і пошкі новага — вось што было характэрна і для арганнага канцэрта, які А. Янчанка даў 17 мая. У пра-

грамі ўваходзілі творы Іагана Себастыяна Баха і Аліўе Мясіяна. Немецкі класік XVIII стагоддзя і французскі сюррэаліст XX стагоддзя — здавалася б, што між імі агульнага? Аднак шмат што ў творчым лесе Мясіяна, аднаго з арыгінальных кампазітараў нашых дзён, нагадвае нам і лесе Баха, бліскучы імправізатар, Мясіян займаў у пачатку 30-х гадоў пасаду арганіста ў парыжскай царкве Святой Тройцы. Ён выступаў як рэфарматар царкоўнай музыкі і вытрымаў немалыя баі з клерыкальнымі дагматыкамі. Як не ўспомніць тут вялікага кантара Лейпцігскага сабора сятаго Фамы Баха, які ўсё жыццё змагаўся з рудзінай у царкоўнай музыцы. Вядома ж, і творчасць Баха, і творчасць Мясіяна не ўкладваюцца ў рамкі культавай службы.

Дзевяць прэлюдыі і фуг Баха, якія прагучалі ў першым ад-



КУЧАРАВЫЯ СОСНЫ.

Фотаздымак А. ГЛІНСКАГА.



ПАКАЗВАЮЦЬ УМЕЛЬЦЫ...

...МІНСКА

Сёння мне давялося пабываць на трых абласных выстаўках народнай творчасці: у Гродна, Брэсце і Мінску. На кожнай з іх я сустраўся і з невывучанай народнай выдумкай, і з вяселлю фарбаў. І на выстаўку самадзейных мастакоў, арганізаваную Домам мастацкай самадзейнасці Мінска, якая экспануецца ў Палацы культуры трактарнага завода, я ішла з асаблівым спадаваннем.

Сапраўды, тут было шмат цікавых рэчаў. Спадабаліся экспанаты двух невялікіх стэндзў дэкаратыўна-прыкладных работ (іх каля 50) — разьба па дрэву В. Альшэўскага, С. Гуткоўскага, В. Анішчанкі, А. Шалавіцэва, В. Барыша, С. Дубравіна і Інструста І. Марозава.

Работы І. Марозава — шкатулка з разным зобразам на фоне бразок, скрынка, інструстаная з называнай прыгожнасцю — прыцягваюць увагу адрозна. Мастак умее некалькімі штырхамі ствараць малюнак. Ён адрозна некалькі кавалкаў шпона — атрымліваецца зямля і неба, прапразае па дыяганалі палоску — дарога, прыкляевае яшчэ тры-чатыры кавалачкі дрэва — дамок. І перад намі «Зімовае змарнаванне» з дакладна перададзеным настроем.

Своёасабліва работа разьбыра па дрэву В. Альшэўскага. У яго свят тэма — звыры: зубр, леў, вярблюд, конь. Фігуркі трохі стылізаваны. Свае работы Альшэўскі старанна шліфуе, пакідаючы натуральную паверхню дрэва непазвананай.

Поўныя грацыі і прывабнасці «Буслы» А. Шалавіцэва. Іскрацца гумарам яго точаныя фігуркі з дрэва «Бабуля і паць парасят», «Кумачкі», «Старэнькая», «Бал-

да і поп». Яны зроблены з вядомай майстэрства і веданнем спецыфікі матэрыялаў.

Цікава спалучаюцца два матэрыялы — драўніна і метал у простым, сучасным фарм падсвечніку В. Барыша. Забаўна і з добрым густам выкананы з карнізай фігуркі С. Дубравіна. Лаканічнасцю і дэкаратыўнасцю вылучаюцца работы кераміста І. Семчанкава («Кот», «Певень», «Ваза» — шматот).

У гэтым жа раздзеле мы бачым, можна сказаць, віртуозныя работы майстра па выпальванню на фанеры М. Грышчанкі. На жаль, гэта толькі копія вядомых карцін і фатаграфій, і, адрозна, яны не маюць вялікай мастацкай каштоўнасці.

На выстаўцы шмат жывапісца, графікі, скульптуры. Экспануюцца яны ў вялікім танчавальным фале палаца. Дарчы, экспанаваныя ідуўдзя, работы развешаны ў некалькіх радоў. Многія проста нельга агледзець. Звычайна цяжка прычытаць.

У гэтым раздзеле выстаўкі ёсць і цікавыя, і спрэчныя. Мне сабіста, напрыклад, спадабаліся своеасаблівыя, трохі наўныя пейзажы К. Лудо. Палотны «Мінская мора», «Перад навалінай», «Восень», «Зімовы пейзаж» — не проты пераказ таго, што бачыў мастак. Гэта амацыянальныя расказы пра тое, што яго краўла.

Аглядаю і іншыя работы — і пачынаю адчуваць, што яны пакідаюць мяне раўнадушнай. Са сталым аядастайнасцю мільгаюць перад вачыма партрэты, нацюрморты, пейзажы, — няхай нават ішы раз па-майстэрску зробленыя. В. Кравасіна, В. Класінік, П. Івановіч і іншыя падрабязна і старанна вышываюць усё, што бачыў іх вочы. Ён быў хочацца спыніць Імгненне, але ў выніку атрымліваюцца

прыгожаныя карцінкі замест вобразнага адлюстравання. Мне здаецца, гэта вынік няправільнай работы шматлікіх студый выяўленчага мастацтва, якія наведваюць самадзейныя мастакі. Хаця гэтымі студыямі кіруюць добра падрыхтаваныя прафесіянальныя мастакі (асабліва ў Мінску), яны рэдка ўлічваюць індывідуальнасць таго або іншага студэнта, мала класіфікуюць пра захаванне пэрсанальнай мовы, даюць у асноўным толькі нейкую суму прафесіянальна-тэхнічных навываў. Самадзейныя мастакі, атрымаўшы пэўныя веды, пачынаюць пісаць «як граба», захоўваючы прапорцыі, каляровыя адносіны. З'яўляюцца схемы, трафарэтыныя вобразы.

І яшчэ адно пытанне. Хто павінен удзельнічаць у такіх выстаўках?

Звычайна на іх побач з работамі сапраўды самадзейных мастакоў, якія сваёй мастацтвам, любоўю да мастацтва дасягнулі і пэўнага майстэрства і засталіся своеасаблівыя мастакі, вясцкія работы настануўдзя малывані сярэдніх школ, клубных мастакоў, архітэктараў, людзей, якія ўжо атрымалі ў асноўную спецыяльную мастацкую адукацыю, калі імя можна з поўным правам называць іх самадзейнымі? Магчыма, іх работы трэба выстаўляць асобна, наладжваючы некалькі разоў на год спецыяльныя прагляды іх твораў з кансультацыйным мастакоў-прафесіяналаў...

Я пакідала выстаўку з адчуваннем некай незадаволенасці. Хацелася б бачыць на ёй і вышываў, якія так актыўна зноў увайшла ў наш быт і пльценне, і вязанне. Можна было б метадыстам Дома самадзейнага мастацтва знайсці майстэрства, якія пльтуць каруні, вяжуць рукавіцы, світэры, каштомы і ўпрыгожваюць іх народнымі арнаментамі. Выстаўка народнай творчасці — гэта ж не толькі жывапісныя палотны і графічныя лісты. Яна павіна даваць уяўленне пра ўсю мастацкую творчасць народа...

Б. ЛОБАН.

Зноштыма Ёсць такі карабель

Нядаўна ў Адэсцім порце прышвартаваўся цэлаход, які носіць імя нашага горада — ардэнаносца Мінска. Чатырнаццаць месяцаў ён плаваў у далёкіх марах, пабываў ля берагоў В'етнама, Японіі, Індыі і іншых краін.

Мы, работнікі Беларускага тэлебачання, якія былі ў гэты час у Адэсе, сустраліся з капітанам карабля Іванам Паўлавічам Зеніным, з цікаўнасцю слухалі яго расказ пра жыццё і работу маракоў, пра плаванне, якое толькі што закончылася...

Было радасна даведацца, што каманда цэлахода вельмі цікавіцца горадам, імя якога носіць яе плаваючы дом. Калі Мінск узгадародзілі арданам Леніна, маракі сталі ў гонар гэтага на працоўную вахту... Пра гэта было прыёмна даведацца. І, наогул, вельмі ж здорава, што людзі, якія жывуць за трыццаці і трыццаці кіламетраў ад Беларуса, могуць убачыць слова «Мінск» не ў газеце, не ў часопісе, а на прыгожым караблі...

У такім мажорным тоне мне б і хацелася закончыць гэтую зямку, але... Але, чым дэлей мы слухалі капітана, тым больш і больш да нашай цікавасці прымешвалася пелучыя крыўды...

Справа ў тым, што карабель, акрамя свайго імя, больш амаль нічым не звязаны са сталіцай Беларуса. І вянату ў гэтым не экіпаж. Вываць грамадскія арганізацыі нашага горада, якія не прыслалі маракам «Мінск» нават вішывальнай тэлеграмы ў сувязі з паспяховым заканчэннем плавання. (Між іншым, каманда цэлахода за выдатнае выкананне задання ўзнагароджана Гераровай граматай Чарнаморскага парэходства).

Іван Паўлавіч расказаў нам сумную гісторыю пра яго спробы звязаць сувязі з Мінскім гар'юмам камсамолу, спробы, якія не атрымаліся.

— Нездармаме раўнадушна, — гаворыць капітан, — вось побач з намі на рэйдзе стаіць караблі «Арменія», «Абхазія», «Грузія». Паглядзіце, які адчуваюцца там клопаты шэфэй. Кіло-кампаніі абсталяваны ў нацыянальным стылі, да маракоў прыязджаюць дэлегацыі працоўных, работнікі мастацтва. Аднам словам, свая самая цесная. А ў нас? Мы не маем нават нікай інфармацыі аб Мінску — ні кнігі, ні альбому, яны не кажу ўжо пра філімы аб горадзе...

Вельмі горка было слухаць гэта. Між іншым, у многіх портах мясцовыя жыхары цікавіліся, які ён сёння — Мінск! І, як прызнаўся капітан, на тэмце пытанне ніхто з маракоў не мог даць пэўнага адказу...

Карыстаючыся выпадкам, я хачу звярнуцца да сваёй пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, кінарэжысёраў, работнікаў кніганагоддзя і працавой, ці, калі хочаце, з прасьбаю — зрабіць усё, каб маракі нашага карабля (я не баюся слова «нашага» — ён сапраўды наш) маглі адчуць плус Мінска, яго дыханне, нарэшце, яго клопат пра чэку...

Мы, работнікі тэлебачання, напрыклад, зараз рыхтуем вялікую пасылку ў адрас экіпажа карабля з разнастайнымі матэрыяламі аб горадзе. Хацелася б, каб следзілі за імі пэрыядычныя і адзін раз у год маладому Мінску.

А ў канцы, з вялікай прыемнасцю хачу выканаць просьбу капітана карабля — перадаць ад імя каманды гарачае вішыванне мінчанам з 900-годдзем горада.

В. ГАРАБЕЙ,
старшы рэдактар Беларускага тэлебачання.

...ВІЦЕБШЧЫНЫ

Вялікая светлая зала Віцебскага Дома партыйнай асветы з'яе ўсімі колерамі вясёлні — тут адкрыта выстаўка твораў народных умельцаў Віцебскай вобласці.

У экспазіцыі — ткацтва, вязанне, вышываў, разьба па дрэву, інструстаная саломка, літаратура. Акрамя народных умельцаў, дэманструюцца сваё майстэрства навушчы Віцебскага тэхнічнага вучылішча № 19.

Белая і сурова шэрыя ніткі ўтвараюць прыгожыя геаметрычныя ўзоры, тонкія танальныя пераходы ў ручніку В. Нацкевіч (Браслаўскі раён), Ручнік В. Кульбанавай (Аршанскі раён) ўпрыгожаны яркім геаметрычным арнаментам добра падрабаваных колераў. Спалучэнне чырвонага, белага, насчынага чорнага стварае прыгожую гаму.

Цікавыя ручнікі Д. Паўлавай (Аршанскі раён) выкананы ў традыцыйнай народнай ткацтва Аршаншчыны, В. Варанцовай (Бешанковічы). Канцы ручніка гэтай майстрыхі ўпрыгожаны арнаментам са стылізаваных раслін у вазонах, паабалаліх размешчаны казачныя птушкі. Усё зроблена ў адзінай стылістычнай і колернай гаме.

Таленавіта, з выдумкай, сапраўды народнай фантазіяй выкананы шматлікія поцілкі, пакрывалы. Які жыццёва-рэалістычны наладры, выразная кампазіцыя вылучаюць лепшыя работы — пакрывала І. Бохан (Чашніцкі раён), поцілку Е. Турок (Талачанскі раён), поцілку С. Шыманскай (Браслаўскі раён), М. Калодуцкай (Дубровенскі раён) у поцілках, вытанай у 1905 годзе з Ільну, афарбаваная ў чорны колер, прыгожа раз-

мяшчае белыя, зялёныя, чырвоныя, ружовыя, сінія разеткі, квадранты. Абрус А. Тышкевіч (Мёрскі раён) пльены з чорных нітак. Вялікая чырвоныя, арнаманты, зялёныя каларовыя плямы надаюць яму ўрачысты выгляд.

Таленавіта выкананы шкатулка, інструстаная саломка, ювелірыя дакладна малюнак жоўтай і арнаманта саломкай на чорным дрэву ўпрыгожвае невялікую шкатулку А. Выеўскага (Браслаўскі раён). Арыгінальна вырашана майстрам І. Акустам (Чашніцкі раён) шкатулка для туалетнага століка. У пародную яе сценку ўманцраваны дзве скрыні, а на ўнутранай сценцы вачка — люстэрна ў фігурнай інструстанай рамы. Ніжэй яшчэ адно вачка, пакрытае каларовай тканінай.

Значнае месца ў экспазіцыі займаюць работы навушчы Віцебскага тэхнічнага вучылішча: фартукі, сурвэты, ручнікі, сумкі, блузкі, дзівачыя адзенне. Цікава вырашана ручнікі З. Варахоўка, З. Шучо, Г. Акуляна, фартукі Я. Круцінай і В. Герасімавай, блузка Р. Градавай. Аднак многія работы перагружаны арнаментам. Некаторыя рэчы не маюць пэўнага прызначэння. Неабходна фарміраваць у будучы майстэр добры эстэтычны густ, навушчы іх ствараць рэчы зручныя, метаггодныя.

У выстаўцы не ўдзельнічаюць некаторыя раёны (Лезненскі, Шаркаўшчынскі, Ушацкі, Расонскі і іншыя). Многія раёны прадстаўлены ўсяго адным-двама экспанатамі. Апрача таго, срод экспанатаў няма вядомага народнага ўбора. Няма яго і ў зборах абласнога музея і Дома народнай творчасці.

Праўда, на выстаўцы экспанаваныя жаночыя святочныя кашулі і мужчынскія кашулі, аднак эскізы для іх былі выкананы... мастаком Л. Ба-

разной. Гэты «ўзор» сараліва прыкрыты прыгожым шалікам, бо яго нельга аднесці да народных кашуляў Віцебшчыны. Асабліва гэта датычыцца мужчынскай кашулі ў сіняю клетачку са «сцілушчэнкам».

На выстаўцы не было ніводнай керамічнай работы. А Віцебшчына ж заўсёды славілася сваімі ганчарнымі вырабамі, цацкамі.

Варта сказаць, што народныя умельцы Віцебшчыны сустракаюцца з цяжкасцямі. Няма матэрыялаў — воўны, ільняных нітак, фарбаў. Не наладжаны закуп іх вырабаў. У выніку лепшыя майстры — працуюць для Маскоўскага мастацкага фонду. Відца, у Віцебску патрэбен спецыялізаваны магазін-салон народнага мастацтва (дарчы, таго мастацтва мы не маем і ў Мінску).

Адсутнасць кваліфікаванай творчай даламогі народным майстрам прыводзіць да таго, што яны пачынаюць пераімаць творчасць мастакоў-прафесіяналаў, капіруюць прамысловыя ўзоры. Гэта вядзе да раменіштва.

Віцебская выстаўка закончыла сваю работу. Асобныя яе творы будуць паназаны на рэспубліканскай выстаўцы. А што пасля? Відца, лепшыя работы будуць закуплены і застануцца ў Мінску, астатнія вернуцца аўтарам. А чаму б не наладзіць у Віцебску пастаянную экспазіцыю твораў народнага мастацтва. Цялесныя калекцыі твораў народных умельцаў няма. Прамысловыя мастакі вымушаны ў выніку, як сведчыць галоўны мастак фабрыкі «КІМ» М. Рыбалкіна, карыстацца калекцыямі музеяў Прыбалтыкі, Украіны, Масквы, Ленінграда — толькі не Віцебшчыны...

Вывад ясны: наспеў час паставіць вывучэнне народнай творчасці рэспублікі на прафесіянальную аснову. Неабходна збраць усё цікавае, разгортваць пастаянную экспазіцыю.

Народнае мастацтва павіна служыць народу.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

З МАСТАЦКАЙ ВІСТАЎКІ «МОЙ ГОРАД»

В. ГАРАБЕЙ,
старшы рэдактар Беларускага тэлебачання.

«Словик словоповелеті народи SSSR». «Svet Sovelet». Praha. 1966.

«Літаратура і мастацтва» выйдзе 27 мая.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗУР, Г. М. БУРАЎКІН [намеснік галоўнага рэдактара], А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУГАРЭВІЧ, Т. А. ДУБОВІЧ, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. УЛ. ІВАШЫН, А. М. КАШКУРЭВІЧ, В. Б. ЛАДЫГІНА, П. М. МАКАЛЬ, А. М. МАРШОЎВІЧ, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОЎ, Р. Р. ШЫРМА.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ:
г. Мінск, вул. Захарова, 19.
Тэлефоны: прыёмны рэдактар — 3-24-61, намеснік галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатраў і німі і чый аэстэты — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04, аддзела культуры ў Гомелі — 2-70-83, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэры — 6-25-07.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісьматэў БССР, Мінск.

Друкарня выдавецтва «Звязда»,
Індэкс 63856, АТ 16939

І ПАНЕСЛА ЯНА СВОЙ ДАР...

Гісторыя чэшска-беларускай літаратурнай сувязі наладзівае ўжо нямаля гадоў. Яшчэ ў 1911 г. А. Чэрны знайшоў сваіх суайчыннікаў з маладой беларускай літаратурай у артыкуле «Беларуская нацыянальнасць і культура Імкнені ў 1909 — 1910 гг.» (часопіс «Slovansky prehled», 1911, XII, № 10). У сучаснай Чэхаславакіі А. Чэрны мае сваіх слаўных паслядоўнікаў, якія пастаянна знаёмяць свой народ з набыткамі нашай беларускай літаратуры з актыўнымі спробамі іх з'яўляцца Вацлаў Жыдліцкі. Пра яго пісаў нядаўна ў «Літаратуры і мастацтва» (за 11 красавіка г.г.) С. Панінік. Ён адзначаў некаторыя работы В. Жыдліцкага, звязаныя з беларускай літаратурай. Не паўтараліся С. Панінік, хачу толькі дапоўніць яго, дадаць тое, што ён абінуў.

Яшчэ ў 1956 годзе ў часопісе «Slovansky prehled» В. Жыдліцкі змясціў артыкул «Чэшскія пераклады ўкраінскай і беларускай літаратуры». А праз два гады сам узяўся за пераклад, у гэтым жа часопісе ў 1958 г. ён надрукаваў пераклад апавядання К. Чорнага «На пільнай дарозе», а праз год, у 1959, — пераклад апавядання Ц. Гартнага «Сымона-інжынер».

У 1957 г. акрамя матэрыялаў пра беларускую літаратуру, якія былі змяшчаны ў кнізе «Со сіст і літаратуры слованскай», В. Жыдліцкі друквае агляды развіцця ўкраінскай і беларускай літаратуры за 40 гадоў Саветскай улады ў перыядычным выданні «Roznava Sovetskij Svaz».

«Да гісторыі чэшска-беларускай узаемазвязі» — так называецца вялікі артыкул В. Жыдліцкага, змяшчаны ў часопісе «Slavia» ў 1960 годзе. Тут у падрадкавай бібліяграфіі пададзена літаратура пра Ф. Скарыну да 1930 года. У тым жа годзе часопіс «Чэшская русістыка» змяшчае калектыўны артыкул «Чэшская ўкраінска-беларусістыка ў 1945 — 1960 гг.». Аўтары яго В. Барнет, З. Теньк-Берэзубская, І. Маравец, В. Жыдліцкі і праф. аджучасца на 80-гадовы юбілей класікаў беларускай літаратуры Яні Купалы і Якуба Коласа артыкуламі «Найлепшы пясняр Беларуса» і «Стваральнік беларускага эпаса».

1963 год. Часопіс «Slovansky prehled» змяшчае два допісы В. Жыдліцкага: «Успаму свету нясе свой дар... Роздум над сучаснай беларускай літаратурай» і «Беларусь — свайм чэхаславакіям сябрам».

У 1959 г. у Празе выйшаў з друку складзены і напісаны В. Жыдліцкім «Малы слоўнік савецкіх пісьменнікаў». Частка 2. Украінскія і беларускія пісьменнікі.

Апразу скажам, што такога дасканала апрацаванага слоўніка пісьменнікаў і нават добра складзенага даведніка не маем колькасць нават мы. Ужо сама колькасць змяшчэнняў у слоўніку біяграфіяў гаворыць сама за сябе.

Выдадзены ў Празе слоўнік прадстаўляе сваёму чытачу беларускіх паэтаў і празаікаў ад Я. Купалы і М. Чарота да І. Аношкіна. Праўда, у слоўніку апущаны некаторыя імяны, з якімі В. Жыдліцкаму ўсё ж вярта было б пазнаміць сваіх суайчыннікаў. Гэта — Мікола Лобан, Янка Сіпакоў, Аркадзь Маўзон і інш.

В. Жыдліцкі лананічна расказвае пра жыццё і творчы шлях кожнага нашага пісьменніка, падае біяграфічныя даныя, дае характарыстыку асноўных твораў, вызначае асаблівасці кожнага аўтара як мастака, аналізуючы яго творы з боку стылю, формы, пазтмы і г. д.

Яшчэ ў кнізе «Сучасная савецкая літаратура. III. Украінская і беларуская», якая выйшла ў пачатку мінулага года ў Празе, В. Жыдліцкі заўважваў, што сучаснай беларускай крывіцы не заўсёды хапае эстэтычных крытэрыяў, хоць яна і ўзнялася ціпер на такую ступень, на якой не была ніколі раней. Там ён выказаў сваё адносна да многіх з'яў у жыцці нашай літаратуры, да многіх твораў сучасных беларускіх пісьменнікаў, даў ім свае ацэнкі. У асноўным гэта дакладна, строга аб'ектыўны характарыстыкі. Многія з іх перайшлі ў слоўнік.

Да ацэнкі пэўных канкрэтных твораў і ўвогуле творчасці пісьменнікаў В. Жыдліцкі падыходзіць з мернай дасягненняў агульнаеўрапейскай літаратуры і гэта правільна, бо да магчымасць ярыш падкрэсліць як тое лепшае, чаго дамаглася наша прыгожае пісьменства на сучасным этапе, так і выявіць недахопы, вызначыць тым далі і гарызонты, да якіх неабходна імкнуцца.

Вельмі высокая ацэнка складальнік творчасці такіх вядомых пісьменнікаў, як Я. Брыль, М. Танк, І. Мележ, В. Брыль, указвае, дае ацэнку іх рабоце, з маладых — Р. Барадуллі, Г. Бурдзіна, А. Лойка, В. Аламыч, І. Пташнінаў, Б. Сачанка, У. Дамашэвіч, У. Караткевіч і інш.

Недахопы многіх твораў, якія наша крывіца не заўсёды заўважала, В. Жыдліцкі смела адзначае. Так, ён гаворыць пра схематызм, апісальнасць і люстэраўнасць у некаторых творах У. Шахаўца, А. Стаховіча, М. Паслядовіча, У. Карпава, Т. Хадкевіча, А. Сачанка, У. Дамашэвіча, У. Караткевіча і інш.

Недахопы многіх твораў, якія наша крывіца не заўсёды заўважала, В. Жыдліцкі смела адзначае. Так, ён гаворыць пра схематызм, апісальнасць і люстэраўнасць у некаторых творах У. Шахаўца, А. Стаховіча, М. Паслядовіча, У. Карпава, Т. Хадкевіча, А. Сачанка, У. Дамашэвіча, У. Караткевіча і інш.

«Слоўнік пісьменнікаў народнага СССР» — яшчэ адно асцярожнае сведчанне дружнай паміж народам Савецкай Саюза і братамі Чэхаславакіі, Матэрыялы пра беларускіх пісьменнікаў, напісаныя шчырым сябрам беларускай літаратуры Вацлавам Жыдліцкім, стаць на вышэй навуковым узроўні, і, несумненна, дадуць чытачам Чэхаславакіі добрую інфармацыю пра літаратуру нашай рэспублікі.

І. САЛАМЭВІЧ.